

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/295642924>

Gesta Regum Sclavorum I (Letopis popa Dukljanina)

Book · October 2009

CITATIONS

0

READS

10,917

1 author:

Dragana Kunčer

Istorijski institut Beograd

13 PUBLICATIONS 5 CITATIONS

SEE PROFILE

GESTA REGUM SCLAVORUM

INSTITUTE OF HISTORY
OSTROG MONASTERY

Sources for Serbian History
Volume 7
Latin sources
Volume 1

GESTA REGUM SCLAVORUM

Editor-in-chief

Tibor Živković
Director of the Institute of History

Belgrade
2009

ИСТОРИЈСКИ ИНСТИТУТ
МАНАСТИР ОСТРОГ

Извори за српску историју
књига 7
Латински извори
књига 1

GESTA REGUM SCLAVORUM

Уредник

Тибор Живковић
Директор Историјског института

Београд
2009

Објављивање ове књиге финансијски је помогло
МИНИСТАРСТВО ЗА НАУКУ И ТЕХНОЛОШКИ РАЗВОЈ
ВЛАДЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

GESTA REGUM SCLAVORUM

Том I

Критичко издање и превод

Издање приредила и текст превела
Драгана Кунчер

ПРЕДГОВОР

Дело које у овом издању називамо *Gesta regum Sclavorum* (у науци познато као *Летопис попа Дукљанина*) које нам је сачувано на латинском у само два рукописа (Ватиканском и Београдском) поставља неколико основних проблема при филолошкој анализи. Та питања су следећа:

1. Да ли је дело целовито, односно, да ли га је написао један аутор?
2. Какав је однос између овог дела и сачуване редакције на старохрватском?
3. Какав је однос између два сачувана рукописа и да ли је могуће успоставити рукописну традицију?

Дело је имало више издања, али је ово прво које је засновано на оба сачувана рукописа и у свом оквиру доноси и критички апарат. Такође је и прво издање које, поред оригиналног старохрватског текста, доноси и његов превод на српски, као и критички апарат хрватског текста (заснован на једном Загребачком рукопису и ранијим издањима, пре свега Чрнчићевом).

Анализа оба латинска рукописа показала је да се они битно не разликују, тј. да новооткривени Београдски рукопис не пружа, осим на два места, никакве новине у односу на већ познати текст. Напротив, Београдски рукопис испушта поједине делове текста (некада поједине речи, а некада целе реченице), затим има бројне ортографске грешке: каткада толико велике да се речи у којима се налазе по смислу не уклапају у реченицу. Само у неколико случајева Београдски рукопис даје логичнији лексички избор у односу на Ватикански и, као што смо рекли, само у два случаја даје потпуно нов текст који не постоји у Ватиканском.

Ипак, два рукописа су у највећој мери подударни. Примећује се да су лакуне на истим местима и у једном и у другом рукопису: оба садрже исте „грешке“, односно места за која сматрамо да су грешке настале преписивањем и да се нису налазила у

II

аутографу. Тако имамо у оба рукописа иза речи *papa Gelasio* додатак *secundo*, што је, чини нам се, невероватно да се налазило у оригиналу јер се не ради о папи Геласију другом, већ о папи Геласију првом, и што мислимо да аутор није могао да погрешити. Могуће је да је ово настало тако што се омашком писара прво удвојио римски број I уз име папе Геласија, а затим да је римски број II, током даљег преписивања, поново словима записан као *secundo*. А ова заједничка грешка је по нама један од доказа да су ова два предлошка у рукописном родословном стаблу изузетно блиска.

Када се упореде два рукописа примећује се да Београдски рукопис кроз цео текст тежи да сачува иста лична имена, као и исту дијатезу често употребљаваног глагола *dominari*. На пример, Београдски рукопис за једну особу, односно један топоним, чува фонолошки, али углавном и ортографски исто име, док је у Ватиканском реч о палети назива. Типични примери су различити називи за краља Светоплека, за Хумску област и нпр. за Црмницу. Тако Ватикански рукопис краља Светоплека назива *Sfetopelek*, *Suetopelek*, *Sphetopelk*, *Sphetopelek*, *Suetopelk*, док га Београдски рукопис доследно назива *Suetoplek*. За Хум се срећу називи (дати у падежу): као именице *Chelmo*, *Chelmam* и придеви *Chilnanae*, *Chelnani*, *Chelmani*, док се у Београдском рукопису Хум или Хумска област увек зове *Chelno*, а Црмница је у Ватиканском и *Cremeniza* и *Cermoniza* и *Cermeniza*, док је у Београдском само *Cermeniza*. Има наравно и примера где и Београдски рукопис доноси разне облике имена за једну исту личност или област, али укупни утисак је да Београдски рукопис покушава да уједначи графију, барем оних имена која се чешће јављају. Између два рукописа упадљива је и разлика код глагола *dominari*. Глагол, који је по норми класичног латинитета увек депонентан и никада не тражи допуну директног објекта, у Ватиканском рукопису среће се поред депонентног и у активном облику и увек уз себе има акузатив (*dominavit eam*, *dominavit regnum* и сл.). Београдски рукопис је овде строжи и скоро увек користи депоненти облик и то са индиректним објектом (*dominaretur provinciae* и сл.). Наше мишљење је да је ово нормирање последица преписивачевог намерног исправљања, а не стање оригиналног текста.

Ипак, у Београдском рукопису поред ових, рекли бисмо - ретких тежњи за уредношћу, срећемо грешке и пропусте који могу

само да сведоче о немару, брзоплетости и журби преписивача. Грешке, односно, делови који нарушавају природан смисао реченице и природан дискурс су бројне и има их све више како се ближимо крају књиге. Понекад се ради о ситнијим пропустима, изостављању предлога *in*, везника *et*, присвојне заменице *suus*, али некада, као што смо рекли, и о изостављању неколико речи, па чак и целих реченица. У мање грешке, тако да некада нисмо сигурни шта би било вероватније да је стајало у оригиналу, спада и употреба синонима. Тако, на пример, Београдски рукопис има уместо *Dei misericordia* - *Misericordia Domini* или уместо *cognovi* - *agnovi, valedicens* - *valefaciens, quantocius* - *quam cicius, et* - *ac, haec* - *hoc, suo* - *sui, terrore* - *timore, neci* - *in morte*. Ипак, грешке су веће и упадљивије онда када се речи у којима се налазе никако не уклапају у смисао реченице. Тако, Београдски рукопис има *heredes* „наследник“ уместо *Herodes* „Ирод“ у пасусу где се помиње и Иродова жена Иродијана, затим ето, на истој страни, зла Јаквинта у Београдском рукопису говори Бодину, кога је отровала, *Scio quia mortuus es...* „Знам да си мртав...“ уместо природнијег и у контексту логичнијег *Scio quia moriturus es...* „Знам да ћеш умрети...“, како стоји у Ватиканском. Или, када се говори о власти и јурисдикцији цркве у Светоплековом краљевству у Ватиканском рукопису каже се да ће у њој имати право, односно, власт једино црквени великодостојници под чијом је управом. Њихова власт се означава у Ватиканском са *potestatem, seu dominationem* где раставни везник *seu* служи да би увео синониме, тако омиљене у средњовековном латинитету. У Београдском уместо *dominationem* „власт“, стоји бесмислено *diminutionem* „умањење“. Понекад су грешке ем упадљиве, ем (ненамерно) духовите. Тако, када се говори о синовима краља Себеслава у Ватиканском рукопису реченица почиње *Nati sunt ei duo filii gemini* „Родила су му се два сина близанца“, док су они у Београдском „љути“ - *Irrati sunt ei duo filii gemini*. У Београдском рукопису се некада на синтактички недопустив начин користе падежи, па тако уместо објекта у акузативу уз глагол *invenire* и већ постојећи субјекат *venientes* (*venientes... invenerunt Ostroyllum*) стоји погрешно номинатив *Ostroyllus*. Примећује се да у односу на Ватикански Београдски рукопис често користи другачији падеж уз предлог *in*. На пример, у Београдском

IV

рукопису срећемо уз глаголе *residere, intrare, adorare, asportare* после предлога *in* акузатив, уз глаголе *elevare, proicere* аблатив, док је у Ватиканском обрнуто. Иако су неке употребе ближе правилима класичне граматике, у овим случајевима, будући да се ради о средњовековном латинитету, не можемо да тврдимо - а нарочито ако имамо само два сачувана рукописа - који од њих одражава стање оригинала. Даље, оно што највише одаје незаинтересованост преписивача Београдског рукописа за текст су и бројне бесмислене, на латинском непостојеће речи. Тако се у Београдском рукопису уместо броја VIII, како стоји у Ватиканском, налази неразумљиво *vasii*, што ништа не значи. У опису побожног краља Светозара у Ватиканском се каже да је био *mansuetus... ac pius*, док у Београдском стоји *piris* уместо *pius*. Ако се изузме датив-аблатив множине именице *pirus* „крушка“, *piris* је бесмислена реч и, морамо рећи, траљави покушај да се некако представи реч која се налазила у предлошку. Исти случај је и са дефинисањем топонима, стене на коју је прибегао кукавни отац Радослав бежећи пред Чаславом. У Ватиканском се каже *fugiens venit in locum qui dicitur Lasta* „(краљ) је бежећи дошао до места које се зове Ласта“, а следећа реченица почиње са *cernens* „увидевши (да не може да побегне)...“. Београдски рукопис је ове две реченице спојио, а уместо *dicitur Lasta* налази се *dum lata (cernens)* „док (је посматрао) свуда унаоколо“, што би било прихватљиво, можда, у случају да је овај спој био синтактички успешан. Али, пошто са уметнутом реченицом - лепилом *dum lata* ове две реченице постају бесмислене, онда је наш закључак да је и ово једна од бројних грешака преписивача Београдског рукописа. Слично је и са реком Савом коју изгледа не препознаје у свом предлошку и чита је као *suo*, док у Ватиканском стоји ближе *Saum*. Понекад се у читавим секвенцама види нагло опадање пажње преписивача. У одељку о светом Владимиру (који се, да би избегао сукоб, попео на планину Облик, а ту су га дочекале отровне змије и почеле да му убијају војску) преписивач прави неколико узастопних грешака, не много великих, али довољних да се види немар и непажња. Тако, змије су наносиле велику штету „како људима, тако и животињама“, како стоји у Ватиканском рукопису (*tam de hominibus, quam de animalibus*), док у Београдском стоји *tam de hostibus* „како непријатељима,

(тако и животињама)“ што је неприродна антитеза за *animalibus*. Владимир, да би спасао народ, пролио је сузе пред Господом и „изговорио молитву“ (*orationem fudit*), како стоји у Ватиканском рукопису. Напротив, у Београдском уместо *orationem* стоји бесмислено *occasionem* „прилику“. И најзад, а на самом почетку одељка, срећемо не тако чест партицип *igniti* „ватрене, овде љуте, отровне“ у Ватиканском, који се у Београдском налази као *ignisi*, придев који не постоји. Чини се да је у овом одељку преписивач Београдског рукописа нехајно прелазио преко свог предлошка и крајичком ока хватао почетке речи, а наставак писао по сопственом нахођењу (*orationem - occasionem, hominibus - hostibus, igniti - ignisi*).

Ипак, на неколико места Београдски рукопис доноси прихватљивије читање од Ватиканског. Најпре, у одељку о бегу Радослава на стену у мору Ватикански рукопис каже да су Радослав и његови људи „у временском теснацу, временом прикљештени“ *tempore percussi*, док Београдски даје прихватљивију и у самом тексту више пута коришћену синтагму (додуше са именицом *terror*) *timore percussi* „преплашени, страхом опхрвани“. И друго, оно што је још занимљивије, решава бесмислицу која постоји у Ватиканском, а то је да је топарх Курсилије после крваве битке, тешко рањен, умро у равници „ропства“ Скадра *in planitie servitutis Scodrinae*. У Београдском се уместо *servitutis* налази *civitatis*, што мислимо да је исправно - „у равници испред града Скадра“.

И најзад, оно благо што доноси Београдски рукопис су два додатка, места којих нема ни у траговима у Ватиканском. А то је придев *rudī* у реченици *qui rudī adhuc populo* када се говори о народу који је још увек „свеж“ у вери, с једне стране, и с друге, делић реченице када се говори о нападу Сарацена на градове у Даламацији, када су Словени хватали избегле Латине који су хтели да се врате у своје градове по престанку опасности. Да није Београдског рукописа не бисмо имали потпуну реченицу која је очигледно у Ватиканском рукопису скраћена због постојања две сличне речи *revertentes* и *revertere* близу једна до друге - преписивач је, збунивши се, „прогутао“ ред и започео преписивање не од почетка, већ од средине реченице.

Друго благо, по нама, доноси Ватикански рукопис, односно поновно пажљивије читање рукописа. Ради се, наиме, о почетку

VI

дела када писац, образлажући своје мотиве да се лати пера, каже да су га његови суграђани, и стари и млади, замолили да преведе са словенског на латински *libellum Gothorum, quod Latine dicitur Sclavorum, regum*. Ово је наше и ново читање речи која се до сада читала *regnum*. Превод је до сада гласио „(замолили су ме да преведем) спис о Готима, што се латински зове *Regnum Sclavorum*“ (В. Мошин), или „да *Спис о Готима*, који се латински назива *Regnum Sclavorum* (преведем)“ (С. Мијушковић), или „да *Књижицу о Готима* која се латински назива *Regnum Sclavorum* (преведем)“, (Д. Синдик/Г. Томовић). Иако зумирање рукописа електронским путем јасно показује да се ради о првобитно написаној речи *regnum*, а касније преправљеној у *regum*, и филолошка анализа може да пружи довољно основа за ново читање. Најпре, генитив множине због свог наставка и метричких особина обично се не јавља испред именице са којом чини синтагму. Синтагма *Gothorum regnum* или *Sclavorum regnum* није еуфонична и такође, због маркираног положаја атрибута, представља скоро немогућ ред речи у наслову једног дела. Самим тим синтактичке везе и „шта се са чим слаже“ треба тражити у другим деловима реченице. Ипак, да напоменемо, чак и да прихватимо да се ради о једном врло чудном наслову књиге који гласи *Gothorum regnum*, односно, *Sclavorum regnum*, и да је писац заиста хтео да напише оно што су наши преводиоци касније преводили, онда бисмо морали да замислимо да је аутор после *libellum* хтео да стави две тачке, знаке за навођење или искошен фонт, интерпункцију (и слог) који се никако не би користили у латинском саставу на овом месту. Наслов у латинском уводи се или односном реченицом *quod dicitur, vocatur* и сл., или са *videlicet* или се наводи присвојни генитив имена писца, а потом наслов дела. То су неке од могућности, али ниједна од њих није подударна нашој, модерној. Осим овог анахронизма при превођењу и присилне модернизације текста, као и непознавања метричких својстава латинског језика, до неспоразума и доследно погрешног читања је можда дошло због мишљења да је *libellum* антецеденс односне реченице *quod dicitur Latine*. Напротив, односно *quod* је у средњем роду зато што је неутрално „што се каже на латинском“ и може да подразумева појам, реч, чак и реченицу (овде само назив *Gothorum*). Ради се, додуше, о

извесном анаколуту, али не толико немогућем и свакако мање немогућем од синтагме *Gothorum regnum*. И најзад, решење је, по нама, синтагма *libellum Gothorum regum*, која се појашњава и за коју се каже да на латинском гласи *libellum Sclavorum regum*. Будући да се ради о присвојном генитиву, а не о генитиву ближег одређивања, и да је опет, с друге стране, реч о објекатском, а не о субјекатском генитиву исправни преводи били би „књига о готским, односно како се каже на латинском, словенским краљевима“ или краће „списак готских, односно како се каже на латинском, словенских краљева“.

При успостављању рукописне традиције, дакле, а на основу анализе два рукописа, можемо рећи да су два рукописа блиска зато што се умногоме подударају, али због малих и важних нових делова у Београдском рукопису који се не налазе у Ватиканском и које Београдски рукопис одатле није могао да преузме, мишљења смо да су оба рукописа настала у слично време са једног заједничког предлошка и да је преписивач Ватиканског био пажљивији и вернији тексту од преписивача Београдског рукописа.

Што се тиче структуре дела и питања да ли је га је написао један аутор можемо дати следеће одговоре: дело није по структури целовито, али мислимо да га је написао један аутор. Већ на први поглед могу се разабрати целине или заокружене приче које су - не само по свом садржају, већ и по језичким карактеристикама - различите. Неке су стилске дотеране, лексички богате, радња се описује живо и бележе се детаљи нпр. прича о светом Владимиру и Косари „мали љубавни роман“, а други делови су штури и неразрађени, нпр. поглавља о Остривоју, Толимиру, Прибиславу. Трећи пак језгровити су и пуни података, али нимало лепршаваог и пријатног стила (поглавља о Браниславу и његовим потомцима). Ипак, као што ће се видети у коментару овог дела (том II) ова различитост може пре да се припише различитости извора које је аутор користио, него могућој различитости аутора. Преписивање, опонашање и верно праћење узора су у средњем веку сматрани за нормалан и пожељан начин писања и дело које је на изглед цело састављено од парчића може да буде производ једног аутора-компилятора. Иако ће у коментару бити јасније представљени докази да се ради о замисли једног човека, језичком анализом

VIII

долази се до истог закључка. Наиме, сви делови, иако различити по набројаним карактеристикама, ипак имају заједничке, фине одлике за које мислимо да показују обраду једног списатељског ума. Ради се, најпре, о свезама које премошћују како епизоде, односно, приче, тако и мање делове, мисли или теме. Оне се у целом делу понављају и то су *post haec, praeterea* и мало ређе *inter haec*. То су уједно речи које је морао сам аутор да стави, чак и да је све дословно преписао. Затим, иако се лексика мења од теме до теме, за исте ситуације писац бира исте конструкције, исте изразе. Тако, на пример, када се говори о заузимању територије (провинције, земље, града) увек се користи глагол *obtinere* (*obtinueit regnum, obtinueit terram*), затим када се говори о краљевим потомцима најчешће се користи исти образац *genuit filium, genuit ex ea filios*. За путовање у неку област, град, користи се доследно кроз цео текст глагол *pergere*, затим када се говори о повратку у свој завичај, место одакле су дошли, најчешће се користи синтагма *loca sua* (*reversi sunt ad loca sua, fugerunt per loca sua* и сл.). Слично пратимо и доследну употребу речи *gens* за војску и *bellum* за битку. Све ово могу да буду показатељи тога да се ради о једном, а не о више писаца.

И најзад, можда најзанимљивије питање од свих, а то је однос између латинске верзије и краће хрватске верзије која прати латински текст мање-више верно, да би се у последњим поглављима потпуно раздвојила и дала сопствени крај. Ову необичну ситуацију да, с једне стране, имамо дело на латинском које тврди да је превод са словенског, и верзију на словенском за коју би било најлакше помислити да се ради о ауторовом предлошку, али која и личи и не личи на латинску верзију и свој могући „превод“, било је инспиративно покушати тумачити. И на први поглед се види да је немогуће да је нама сачувана хрватска верзија послужила као предлогачак за превод латинске - разлике су исувише велике. Упоредо постављени текст то јасно показује. И Чрнчићева идеја да је можда све било обрнуто, тј. да је хрватска верзија у ствари превод латинске верзије, када је реч о конкретним текстовима који су пред нама, чини се неоснована. Опет, разлике су превелике. Остале су друге две могућности, а то је да су ове верзије преводи са нама данас непостојећих оригинала: да је латински текст превод

непознатог словенског рукописа и/или да је хрватски текст превод непознатог латинског рукописа. Иако је теоретски могуће да су обе верзије у ствари преводи, ми ћемо се задржати на решавању питања хрватске верзије, онако како је Чрнчић сугерисао, тј. да се можда ту ради о преводу са латинског, а не о спису оригинално састављеном на словенском језику. Разлог због којег бирамо ову страну доказивања је у томе што је, како смо видели, то било много лакше, него доказивати да је латинска верзија или њен део превод са словенског. (Мислимо да су последња поглавља, највероватније, латински резиме дуже словенске хронике. Имена која нису дата у флексији *Lutovid*, *Chvalimir*, *Michala*, *Necman*, затим директно цитирање на словенском оригиналу *Boxe pomiluy*, *Boxe pomiluy*, *Boхуа milost*, као и назнаке словенске синтаксе (SVO језика) говоре у прилог овој тези.) У сваком случају, испитивање хрватске верзије донело је занимљиве и корисне резултате, тако да се надамо да они могу да помогну код методологије решавања питања превода/оригинала латинске верзије. Упоређивањем хрватске верзије и латинске верзије коју ми имамо, дошли смо да закључка да је хрватска верзија превод сличне, краће латинске верзије која није сачувана, а која је имала све карактеристике као и сачувана хрватска верзија, како разлике у појединостима, тако и потпуно нова поглавља - поглавља о Звонимиру која наша постојећа латинска верзија не садржи. Бројне незграпне конструкције, скоро доследно за словенски језик необичан ред речи и најзад нелогичности у целим реченицама и пасусима упућују на то да је Чрнчић био у праву и да се ради о (лошем) преводу са латинског. Навешћемо синтагме за које мислимо да нису блиске словенском језику и за које мислимо да их Словен, пишући на свом матерњем језику, не би употребио: *sfit vazesse* (савет узеше), *dobit cij uzroch u sfoie vuratiti se* (добити неки узрок у своје вратити се), *sfoij chonac ucinj* (свој крај је учинио), *od charvj ostavglien* (од крви остављен), *postavi mu jme Sillijmir* (поставио му је име Силимир), *ulise u misal* (ушло у мисао), *tacho Primorscho*, *chacho Zagorscho* (тако Приморско, како Загорско), *bij velle ugodno... chragliu* (било је веома угодно... краљу), *da bude chragl sfim, a oni sfachij posebij* (да краљ буде свима, а они сваки посебно), *obsluzevase zapovidij bozgie* (опслуживаше божје заповести), *jmase obicaij loviti* (имаше обичај ловити),

X

darsase razlog od ovac nichoga chneza (држаше разлог од оваца неког кнеза), *cini ga vurichij u richu Savu* (учини га врћи у реку Саву), *sin * * * dobroga spomenutgia* (син * * * доброг споменућа), *s oruznom ruchom* (са оружаном руком). Међутим, уколико прихватимо да се ради о преводу са латинског ове незграпне конструкције, обрнутим преводом и повратком на оригинал, постају смислене и уобичајене. Па тако обрнутим процесом добијамо: *consilium ceperunt* (одлучили су), *causam habere ad sua reverti* (имати разлога да се врате у свој дом), *finem suum facere* (окончати живот), *sanguine destitutus* (искрвављен), *nomen ei posuit* (наденоу му је име), *venit ei in mentem* (пало му је на памет), *tam Maritima, quam Transmontana* (како Приморско, тако Загорско), *placuit regi* (допало се краљу, односно, краљ је одлучио), *universis et singulis* (свима заједно и свима појединачно, уобичајена фраза у латинским средњовековним повељама), *observaverunt mandata Dei* (поштовали су божје заповести), *venari solebat* (често је ловио), *rationem ovium cuisdam principis habebat* (водио је рачуна о овцама неког кнеза), *fecit eum in flumen proici* (наредила је да га баце у реку), *filius *** bonae memoriae* (син покојног * * *), *cum manu armata* (са оружаном четом). Распоред речи, инсистирање на присвојном придеву иза именице, затим глаголу на крају, честа употреба партиципа на местима где би у латинском могао да се налази апсолутни аблатив употпуњују слику да се ради о преводу, а не о оригиналном тексту. Битан елемент који на ово упућује су лоше схваћени пасуси, па и називи (нпр. име краља Светоплека, где је прочитано краљ светог пука и сл.).

Ово издање у себи садржи негативни критички апарат, тј. наводе се само облици који нису дати у главном тексту. При издавању текста прибегли смо правописној, али и називној стандардизацији. То значи да смо одлучили, ради лакшег читања, да једну особу увек зовемо истим обликом имена, а да све варијанте из рукописа оставимо у апарату. Хрватски апарат се, нажалост, пошто нисмо имали више рукописа, заснива на једном рукопису и Чрнчићевом издању. Напомињемо да смо правили разлику између слова *u* и *v*, како у латинском, тако и у хрватском тексту, док смо у латинском увек писали *i* за слова *i* и *j*, а у хрватском смо, ради што тачнијег приказа рукописа, чували ову разлику.

**DEOCLEANVS IN VITIS REGVM
DALMATIAE ET CROATIAE**

LJETOPIS POPA DUKLJANINA

*U ime Boga sfemoguchiega,
tvorca neba i zemglie.*

5 Rogatus a vobis
dilectis in Christo fratribus ac
venerabilibus sacerdotibus
sanctae sedis archiepiscopatus
Dioclitanae ecclesiae, nec non
10 et a pluribus senioribus,
maxime a iuvenibus nostrae
civitatis qui non solum in
audiendo seu legendo, sed in
exercendo bella, ut iuvenum
15 moris est, delectantur, ut
libellum Gothorum quod
Latine Sclavorum dicitur
regum quo omnia gesta ac
bella eorum scripta sunt ex
20 Sclavonica littera verterem in
Latinam, vim inferens meae
ipsi senectuti vestrae postu-
lationi fraterna coactus caritate
parere studui. Verum tamen
25 nullus legentium credat alia me

---

5 Rogatus] ogatus B || 11 maxime] vero *post add.* B || 14 iuvenum]
iuventutis B || 18 regum] regnum *V^{ac.}*, regnium B || 22 ipsi] *emendavi*, ipse *codd.*

*У име Бога свемогућег,
творца неба и земље.*

5   Пошто сте ме ви,
драга браћо у Христу,
уважени свештеници свете
Дукљанске архиепископије,
затим многи старији нашег
10 града, али највише они
млади који задовољство не
налазе само у слушању и
читању о бојевима, већ
уживају, како је обично код
15 младежи, и у самом бојевању
замолили да попис готских,
односно како се каже на
латинском, словенских кра-
љева, у којој би били
20 описани сви њихови подвизи
и ратови, са словенског
језика преведем на латински,
ја сам, силећи своју старост
потакнут братском љубављу
25 пристао на ваш захтев. Ипак,
нека ниједан читалац не
помисли да сам написао било
шта друго до оно што сам

scripsisse praeter ea quae a patribus nostris et antiquis senioribus veridica narratione referre audivi.

5

I Regnante in urbe Constantinopolitana imperatore Anastasio qui se et alios multos Eutychiana haeresi
10 maculaverat, Romae vero praesidente Gelasio papa [secundo] eo tempore praeclauerunt in Italia Germanus episcopus et Sabinus Canusinae sedis episcopus atque
15 venerabilis vir Benedictus apud Cassinum montem, exiit quoque gens a septentrionali plaga quae Gothi nominabantur, gens ferox et indomita,
20 cui erant tres fratres principes, filii regis Senudslavi. Quorum nomina sunt haec: primus Brus, secundus Totila, tertius vero
25 Ostroyllus.

I^a Chragliuiuchi cesar u gradi [basiligi] cesarstva u vrime u cho se bihu prosfitlilij blaxeni muxi Jerman bischup j pristoglia chapitulschoga j pristolgia Chamixie †Scilie† bischup j tolico †gie† poctovanj i blaxeni mux Benedijch blixu Gore ciciliansche pribivasse na lit gospodignich trista i pedeset i sedam. I tada izide nichu puch i mnostvo gliudi od istocha chi se zovihu Gotj, gliudi tuvardi i golemo gliuti, prez zachona chacho diugij, chim gliudem bihu gospoda trij bratincj chi bichu sinove chraglia Sfiholada, chim bratincem bise ime parvomu Bris, drugomu Totilla, tretomu Stroil.

I praeter] quam B || 14 Sabinus] Sadinus V^{a.c.} || 14/15 Canusinae] scripsi, Carrusinae dub. V, Casusinae B || 19/20 nominabantur] nominantur B || 21 principes] dub. V || 22 regis] cuiusdam ante add. B || Senudslavi] scripsi, Senuladi V^{p.c.} B, Senualdi V^{a.c.}

од наших отаца и старих
зналаца чуо да се прича као
истинито предање.

5

I У време када је у
граду Константинопољу
владао цар Анастасије који је
себе и многе друге упрљао
10 Еутихијевом јереси и када је
у Риму столовао папа
Геласије, и када су у Италији
живели надалеко чувени
епископ Герман, затим
15 Сабин, канусински епископ,
и свети човек Бенедикт у
Монтекасину, са севера је
дошао народ по имену Готи,
суров и дивљи народ, којим
20 су владала три брата, синови
краља Сенудслава. Њихова
имена су била следећа: први
је био Брус, други Тотила, а
трећи Остроил.

25

30

I^a За време владавине
цара у граду царства у време
када су се били прочули
блажени људи епископ
Јерман на столици капи-
толској и епископ Каносе и
када је веома поштовани и
блажени човек Бенедикт
боравио близу Цицили-
јанског брда, лета господњег
хиљаду триста педесет и
седмог, тада је од истока
дошао неки народ и
мноштво људи који се зову
Готи, људи сурови и јаросни,
без закона, као да су дивљи, а
ти људи су за поглаваре
имали три брата који су били
синови краља Сфихолада, а
тој браћи су била имена:
првome Брис, другом Тотила,
а трећем Строил.

II   Itaque qui maior ceteris
erat defuncto patre Brus sedit
in solio eius regnavitque pro eo
in terra nativitatis suae.

5

Totila vero et Ostrolyllus, ut
sibi magnum nomen facerent,
consilio et voluntate primogeniti
fratris congregantes exercitum
10 magnum valde et fortem
exierunt de terra sua et
venientes debellaverunt
Pannoniam provinciam et
bellando obtinuerunt eam.

15

Post haec cum valida multitudine
pervenerunt in Templana. Tunc
rex Dalmatinorum, qui in civitate
20 magna et admirabili Salona
manebat, misit nuncios et litteras
ad regem Istriae provinciae ut
congregaret exercitum quatenus
in simul exirent eis obviam et
25 defenderent se.

II^a   Bris, chogi bisse naj-
starigij, umarsi otac gnich [Briz]
sede na pristolie i misto otcevo i
poce gospodavatj. Totilla i
Strojla tada uzgovorisse oni
duva: "Pomislimo chacho s po-
mochiu brata chraglia Brissa i
mj da bijsmo gospodstvo j
visocho ime dobillj." I tacho sa
sfitom i s fogliom chraglia
Brissa brata sfoga schupista
voischu u tom velichu i poidosta
od sfogie didine. Inni parvo
pridosta na chraglievstvo
ugarscho i chraglia pobisse i
obuiase chraglievstvo i potom
toga poidose naprida i pridose u
Tarnovinu s mnoštvom velichim
voische. I izvidivšij toj chragl
Dalmatinschj, chogi pribivasse
u cudnom i velichom gradu
Solinu, posla posle i listove
chragliu istrianschomu da bij
schupio u pospih sfu moch
sfogiu i da bista oba posla

---

8 primogeniti] primogenitis V || 22 ut] quatenus B

---

16 obuiase] *emendavi*, otniase K, obujaše Č || 18 velichim] *emendavi*,
veliam K, velicim Č || 19 izvidivšij] i zuvidivšij K

II   Па тако, Брус, који је
 био најстарији, сео је након
 очеве смрти на његов престо
 и завладао након њега у
 5   својој родној земљи.

А Тотила и Остроил су, да би
 се прославили, по вољи и с
 пристанком најстаријег брата
 10   сакупили велику и јаку
 војску, изашли из своје
 земље, дошли до Паноније,
 напали је и заузели оружјем.

15

После тога су заједно са
 силним мноштвом стигли до
 20   Темплане. Тада је краљ
 Далмације, који је живео у
 великом и славном граду
 Салони, послао гласнике са
 писмом краљу провинције
 25   Истре да сакупи војску да би
 могли заједнички да пруже
 отпор и одбране се.

30

II^a   Брис, који је био
 најстарији, након смрти
 њиховог оца сео је на престо
 и почео је да влада уместо
 оца. Тотила и Строило, њих
 двојица, су се тада дого-
 ворили: „Хајде нас двојица
 да размислимо како да уз
 помоћ нашег брата краља
 Бриса и ми добијемо кра-
 љевство и стекнемо славу.“
 И тако су са пристанком и по
 вољи краља Бриса, свога
 брата, сакупили велику
 војску и доста од свог
 наследства. И прво су дошли
 до угарског краљевства и
 убили су краља и заузели су
 краљевство. И потом су
 кренули даље и дошли су у
 Трновину са великом војском.
 И када је то далматински
 краљ видео, који је живео у
 чудесном и великом граду
 Солину, послао је изасланике
 и писмо истарском краљу да
 он што брже сакупи сву
 своју војску и да

5 Igitur ambo congregantes
 exercitum gentis suae exierunt
 obviam Gothis. Venientes
 itaque castramentati sunt iuxta
 eos. Tunc per spatium octo
 10 dierum, quia prope erant castra
 ad castra, hinc inde armati
 procedentes per partes graviter
 se vulnerabant ac trucidabant.
 Octavo vero die omnes hinc
 15 inde christiani et gentiles
 armati exierunt et commissum
 est magnum proelium ab hora
 diei tertia usque ad vesperam
 et Dei iudicio, cui nemo audet
 20 dicere cur ita faciat, quia forte
 aliquod magnum peccatum
 latebat in christianis, victoriam
 Gothi crudeles habuerunt.
 Ceciditque pars christianorum
 25

protiva tim zgora recenim i
 sillam gnich zagiedno
 odtjmatisse i tachoj ova oba
 recena chraglia schupisse
 veliche voische j oba zaiedno s
 foishami stase se i poidose
 suprotiva silnim voischam
 Gotom i sritosta se i stase
 bllizu i suprativ gnig. Sfachij
 dan po osam dan meu sobom
 scharamuçuahu <se> s †felichim
 giedne i druge strane vitexi i
 hrabrij mi gliudij magnina†
 zasto se mnogo tuvardo i
 nemilostivo biahu jere [i su]
 blis satorj jednich i družich
 bihu. I tacho osmi dan charstiane
 i receni pogane orusase se i
 opravise na recenu arvagniu. I
 pocese boij osmi dan meu
 sobom. Pochli se stase s giutra
 prigia tri deri povecergnoj.
 Bisse se tuverdom j nemilo-
 stivom arvagniom jednachim
 boiem meu sobom, s mnoštvo

---

11 partes] partem B || 20 aliquod] aliquid B || peccatum] om. B

---

*13 magnina] manjšine Č || 20 osmi dan] om. em. Č || 22 tri] emendavi,
tire K Č*

Тако су обојица сакупили
 5 војску, свако од свог народа,
 и кренули су пред Готе.
 Дошли су и утаборили се
 поред њих. Тада су једни
 10 друге осам дана, у спора-
 дичним окршајима, јер су
 табори били близу, нападали
 ови одавде они оданде,
 рањавали се и убијали.
 Осмог пак дана изашли су
 15 наоружани сви хришћани и
 пагани, ови одовуд они
 одонуд, и започели велику
 битку која је трајала од јутра
 до мрака и по вољи Бога,
 20 кога нико не сме да упита
 зашто чини оно што чини,
 јер можда се неки велики
 грех крио код хришћана,
 окрутни Готи су победили.
 25 Део хришћана је страдао,

би се обојица супротставили
 горе поменутим Готима и
 заједнички се одупрли
 њиховој сили. И тако су ова
 оба краља сакупили велику
 војску и обојица су удру-
 жили војске и кренули су да
 се супротставе силној војсци
 Гота. И сусрели су се и стале
 су војске близу једна наспрам
 друге. И осам дана су
 заподевали међусобне чарке
 ђи витезови и храбри обични
 војници и на једној и на
 другој страниђ. Тукли су се
 жестоко и немилосрдно јер
 су табори и једних и других
 били близу. И тако су се
 осмог дана хришћани и
 поменути пагани наоружали
 и кренули су у поменути бој.
 И почели су бој осмог дана.
 И почели су да се се убијају
 од ујутру пре трећег па све
 до вечерњег сата. Тукли су
 се у жестокој и немилос-
 рдној бици изједначено, с
 мноштвом

5

10

15

20

25

et interfectus est rex Istriae et
 multa milia hominum christi-
 anorum in ore gladii mortua
 sunt et plurimi captivi ducti
 sunt. Evasit autem rex
 Dalmatinorum cum valde
 paucis militibus et aufugit in
 civitatem suam Salonam. Post
 haec, quia magnus erat

martac jedne i druge strane ne
 znaiuchi se do togai vurimena
 comu bisse mogaio vechie
 boiatj zasto ni giedna od stran
 ne ustupase i bisse veditj da su
 boj pocellj zasto giednih i
 družih zivj dohoiahu na misto
 ubienih. Dallj, v giedan čas
 tomu nitchor ne sumgniechie
 nere po voglj onogaj chomu
 nitchor ne more rechij zasto
 tachoj ucinij, onj Gotj nemilo-
 stivi dobisse je da sj crox nichij
 grih chogi tada v charstianeč
 pribivasse j prez izma bij
 pobiena strana charstianscha j
 ubien bij chragl istrinschi j
 mnogo tisuch charstianj po
 dobitgiu bij pod mac
 obrachieno j velle Harvat bi
 pobieno da chragl Dalmatie s
 mallo vitezij smartnom ranom
 ragnien ubisse. I bij prinesen u
 slavni j cudni grad Solin, u
 chom gradu bij za uechie dan

---

20 plurimi] plurima *V* || captivi] captiva *V* || ducti] ducta *V*^{a.c.}

---

7 dohoiahu] dohaiahu *K* || 24 cudni] ciedni *K*, čudni *Č*

5

10

15

20 убијен је краљ Истре и много
хиљада хришћана пало је од
мача, а многи су одведени у
робље. Међутим, краљ
Далмације се са неколи-
25 цином војника спасао и
побегао у свој град Салону.
После тога, будући да је
војска Тотиле и његовог
брата Остроила била велика,
30

мртвих с једне и с друге
стране. До једног тренутка
није се знало ко је требало
више да се прибојава пораза
зато што ниједна страна није
уступала и видело се да су
започели бој по томе што су
и код једних и других живи
долазили на место убијених.
Потом, у једном тренутку, а
нека нико не сумња да је то
било по вољи онога коме
нико не може рећи зашто је
учинио онако како је учинио,
немилосрдни Готи су побе-
дили, можда због неког греха
који се тада налазио код
хришћана, и без изузетка
била је побијена хришћанска
страна и био је убијен
истарски краљ и много
хиљада хришћана је након
пораза пало од мача и убијен
је велики број Хрвата и краљ
Далмације је с мало витезова
побегао и смртно је рањен. И
био је пренесен у славни и
чудесни град Солин. У том
граду је много дана

exercitus Totilae et Ostroylli,
fratris eius, et populus ei
accreverat multus, consilio
5 inito cum suis magnatibus
diviserunt exercitum

10

15

et Totila per Istriam et
Aquileiam cum suo exercitu
transiens Italiam petiit.
20 Multaque et magna proelia ibi
commisit, regiones ac civitates
plurimas vastavit atque
incendit.

25

opchienj plac j tuga neizre-
cena. Potom toga sfach cas
restisse moch i vogischa
Totille j brata mu Stroilla j
puch gnih cudnim zachonom
[sfachij čas restisse moch j
voischa]. I toij vidivssij da
bisse vechie od reda mnostvo i
voisch zazvasse barune j
poglavice j ch to mu se
dogovorisse i sfit vazesse da bi
se imille voische razdilitj i
zgiedinisse <se> na to ovamo,
sfe ça bihu vazelli, poganj,
rassuse i posgase da ne mogu
gliudi nj dobit cij uzroch u
sfoie vuratiti se. I vase Totilla
vojschu sfogiu i poide i rassu
Istrigiu i Aquilegiuu j pogide
chacho mungia palechij j gradove
razsipagliuchj i pride u Italigiu
na lit gospodignich trista i
sedam deset i osmo cinechie
cudne j tuvarde arvagnie s
Latinj da nistar magnie [nistar]

---

2 ei] eius B

---

10 poglavice] poglanice K || 13 ovamo] ovako *proposuit* Č

и народ им се веома
намножио, по договору са
својим великашима поде-
лили су војску.

5

10

15

Тотила је идући преко Истре
и Аквилеје са својом војском
кренуо у Италију. Тамо
водио многе и велике бојеве,
20 бројне области и градове
опустошио и попалио.

25

30

био општи плач и неизре-
цива туга. После тога сваки
час је све више, на чудесан
начин, расла моћ и војска
Тотиле и његовог брата
Строила, као и цео њихов
народ. Видевши тада да је
војска превелика позвали су
бароне и поглаваре и тада су
се договорили и сви су се
сложили да војска треба да
се подели. Потом су се
сложили око следећег: све
што су били узели, пагани су
уништили и попалили да
људи немају где да се врате.
И Тотила је узео своју војску
и пошао је и похарао Истру и
Аквилеју и прошао је попут
муње палећи и рушећи
градове и дошао је у Италију
лета господњег триста
седамдесет и осмог водећи
чудесне и жестоке бојеве с
Латинима. И ништа

XXXV Quodam itaque tempore Miroslavus veniens causa videndi fratrem suum maiorem ingressus in lintrem navigansque per Blatam orta subito tempestate periit ipse et qui cum eo erant. Cuius terram possedit frater eius et regnavit pro eo. Post haec rex
 5 Petrislavus genuit filium quem Vladimirus vocavit et in pace quievit. Sepultus est in ecclesia sanctae Mariae in loco qui dicitur Gazeni.

XXXVI Puer autem Vladimirus accepto regno crescebat decoratus omni sapientia et sanctitate. Tempore itaque eodem, dum
 10 Vladimirus esset adolescens et regnaret in loco patris sui, supradictus Samuel Bulgarinorum imperator congregato magno exercitu advenit in partes Dalmatiae supra terram regis Vladimiri. Rex vero, qui vir sanctus erat et nolebat aliquem de suis perire in bello, secessit humiliter et ascendit in montem qui Obliquus dicitur
 15 cum omni gente sua. Veniens post haec imperator cum exercitu et cernens quod regi praevalere non posset partem sui exercitus ad montis pedem reliquit partemque secum ducens ad expugnandam civitatem Dulcinium perrexit. Erant praeterea per montem Obliquum igniti serpentes, qui statim, ut aliquos percutiebant,
 20 absque ulla tarditate moriebantur coeperuntque magnum damnum facere tam de hominibus, quam de animalibus. Tunc rex Vladimirus orationem fudit ad Dominum cum lacrimis ut Deus omnipotens liberaret populum suum ab illa pestifera morte. Exaudivit Deus orationem famuli sui et ab illo die nullus ex eis
 25 percussus est, sed, et usque hodie, si homo aut aliqua bestia in

---

2 lintrem] *scripsi*, liutrem *B*, linetem *V* || 3 Blatam] *scripsi*, Baltam *codd.* || 6 Gazeni] Galoni *B* || 12 partes] partibus *V* || regis] *om.* *B* || 19 igniti] ignisi *B* || 21 hominibus] hostibus *B* || quam] quum *B* || 22 orationem] occasionem *B* || 23 ab] sub *B* || 24 die] *om.* *B* || eis] illis *B*

XXXV И тако је у једном тренутку Мирослав кренуо да посети свог најстаријег брата и укрцао се на лађу и, док је пловио преко Блата, у олуји која се изненада дигла страдао је и он и они који су били са њим. Његовом земљом је завладао његов брат, који га је наследио. Потом је краљ Петрислав добио сина кога је назвао Владимир и у миру је уснуо. Сахрањен је у цркви свете Марије у месту које се назива Газена.

XXXVI Дечак Владимир, након што је примио краљевство, растао је украшен сваком мудрошћу и светошћу. Тако, у то време, док је Владимир био млад и владао на очевом престолу, горе поменути Самуило, бугарски цар, сакупивши велику војску дошао је у Далмацију и напао је земљу краља Владимира. А краљ пак, који је био свети човек и није желео да нико од његових страда у рату, понизно се повукао и попео се на планину која се назива Облик са свим својим народом. Потом је цар са војском дошао и видевши да не може да надвлада краља један део своје војске је оставио у подножју планине, а други део је повео са собом да би напао Улцињ. Међутим, на овој планини су се налазиле отровне змије које, чим би некога ујеле, он би на лицу места умирао, и оне су почеле да наносе велике губитке како људима, тако и стоци. Тада се краљ у сузама помолио Господу да свемогући Бог ослободи његов народ од те смртоносне пошасте. Бог је чуо и услишио молитву свога слуге и од тог дана тамо нису никога уједале змије и тако је до данашњег дана: ако би неког човека или животињу на

- monte illo a serpente percussus fuerit, sanus et absque ulla laesione perseverat. Fueruntque in illo monte ab illo die quo oravit beatus Vladimirus quasi sine veneno serpentes usque in hodiernum diem. Interea misit imperator nuncios Vladimiro regi ut cum omnibus qui
- 5 cum eo erant de monte descenderet, sed rex non acquievit. Iupanus autem eiusdem loci, Iudae traditori similis effectus, misit ad imperatorem dicens: “Domine, si tuae placet magnitudini, ego tibi tradam regem.” Cui remisit imperator: “Si hoc agere praeuales, ditatum te scies a me et magnificum valde”. * * * Tunc rex
- 10 congregatis omnibus qui cum eo erant, taliter eis locutus est: “Oportet me, fratres carissimi, ut video adimplere illud Evangelii versiculum, ubi dicitur *Bonus pastor animam suam ponit pro ovibus suis*. Melius est ergo, fratres, ut ego ponam animam meam pro omnibus vobis et tradam corpus meum sponte ad trucidandum
- 15 seu occidendum, quam ut vos periclitemini fame sive gladio”. Tunc, postquam haec et alia plurima eis locutus fuisset, resalutatis omnibus perrexit ad imperatorem. Quem imperator statim relegavit in exilium in partibus Achridae in loco qui Prespa dicitur, ubi et curia eiusdem imperatoris erat. Post haec congregato
- 20 exercitu debellavit Dulcinium longo tempore, sed eum capere nullatenus valuit. Inde ascendit iratus, coepit destruere, incendere ac depraedare totam Dalmatiam, Decatarum autem atque Lausium civitates incendit nec non et vicos et totam provinciam devastavit ita ut terra videretur esse sine habitatore. Pertransivit imperator sic
- 25 devastans tam maritimas, quam et montanas regiones, usque

---

2 fueruntque] ferunturque B || 6 traditori] traditoris B || 11 illud] illum B || 15 seu] et B || 18 Prespa] *scripsi*, Prispa B, Prapa V || 22 depraedare] depredari B || 24 esse] *om.* B

- тој планини ујела змија, остајао би жив и здрав и без икакве повреде. Змије на тој планини, од оног дана када се свети Владимир помолио па све до дана данашњег, као да су без отрова. У међувремену је цар послао гласнике краљу Владимиру
- 5 молећи га да са свима који су били са њим сиђе са планине, али краљ није пристао. А жупан тог места, попут издајника Јуде, послао је гласника код цара говорећи: „Господару, ако се твоје величанство слаже, ја ћу ти предати краља.“ А њему је цар овако одговорио: „Ако ово успеш да урадиш, знај да ћу те
- 10 учинити богатим и веома угледним.“ * * * Тада је краљ сакупио све који су били са њим и овако им је рекао: „Морам да видим да се испунио онај стих из Јеванђеља где се каже *Пастир добри душу своју полаже за овце*. Боље је дакле, браћо, да свој живот положим за све вас и добровољно предам своје
- 15 тело да га унаказе и убију, него да ви страдате од глади или мача.“ Потом је говорио још много тога, па је све поздравио и отишао код цара. А цар га је одмах послао у изгнанство у охридску област у место које се зове Преспа, где се и налазио двор тог цара. Потом је сакупио војску и дуго времена опседао
- 20 Улцињ, али га никако није могао заузети. Одатле је отишао љутит и почео је да пустоши, пали и плени целу Далмацију, градове Котор и Лаузиј, као и села. Разорио је целу провинцију тако да је изгледало да је земља отала скоро без становника. И цар је тако прошао пустошећи како приморске,
- 25 тако и загорске крајеве, све до

- Iadram. Postea per Bosnam et Rassam reversus est in locum suum. Praeterea Vladimirus tenebatur in vinculis, ieiuniis et orationibus vacans die noctuque. Apparuit ei in visione angelus Domini confortans eum et nuncians ei ea quae ventura erant quomodo eum
- 5 Deus liberaret de ipso carcere, et quomodo per martyrium perveniret ad regna caelorum et acciperet immarcescibilem coronam et praemia vitae aeternae. Tunc beatus Vladimirus de visione angelica roboratus magis ac magis vacabat orationibus atque ieiuniis. Quadam itaque die imperatoris Samuelis filia
- 10 Cossara nomine compuncta et inspirata a Spiritu Sancto accessit ad patrem et petivit ab eo ut descenderet cum suis ancillis et lavaret caput et pedes vinculatorum et captivorum, quod ei a patre concessum est. Descendit itaque et peregit bonum opus. Inter haec cernens Vladimirus et videns quod esset pulcher in aspectu,
- 15 humilis, mansuetus atque modestus et quod esset repletus sapientia et prudentia Domini, morata locuta est cum illo. Videbatur namque ei loquela illius dulcis super mel et favum. Igitur non causa libidinis, sed quia condoluit iuventuti et pulchritudini illius et quoniam audiret eum esse regem et ex regali prosapia ortum,
- 20 dilexit eum et salutato eo recessit. Volens post haec a vinculis liberare eum accessit ad imperatorem et prostrata pedibus illius taliter locuta est: “Mi pater et domine, scio quia daturus es mihi virum sicuti moris est. Nunc ergo, si tuae placet magnitudini, aut des mihi virum Vladimirus regem quem tenes in vinculis, aut scias
- 25 me prius morituram, quam alium accipiam virum”. Imperator haec

---

6 immarcescibilem] immorcescibilem B || 9 imperatoris Samuelis] tr. B ||
 15 esset] esses B || 16 prudentia] prudentia B || 20 haec] hoc B

- Задра. После се преко Босне и Рашке вратио у свој крај. У међувремену је Владимир држан у оковима проводио ноћ и дан у посту и молитви. Приказао му се анђео господњи који га је тешио и јавио му шта ће се збити, како ће њега Бог ослободити из тамнице и како ће страдалнички доспети до небеског краљевства и да ће примити непропадљиви венац и награду вечног живота. Тада је свети Владимир, охрабрен анђеоском визијом, још више проводио времена у молитвама и посту. И тако је једног дана царева кћер по имену Косара, потакнута од Светог Духа, пришла оцу и затражила да јој допусти да сиђе са својим слушкињама и опере главу и ноге окованим затвореницима, што јој је отац дозволио. Тако је сишла и почела је да обавља богоугодно дело. Тада је угледала Владимира и видевши да је лепог изгледа, смиран и скроман, и да је пун мудрости и богопоштовања, застала је да поразговара са њим, а његове речи су јој се учиниле слађе од меда и саћа. И зато, не из пожуде, већ зато што се сажалила над његовом младошћу и лепотом, и пошто је чула да је он краљ и да је родом из краљевске лозе, заљубила се у њега и, након што га је поздравила, отишла је. Желећи потом да га ослободи затвореништва дошла је до цара и бацивши му се пред ноге овако му је говорила: „Оче мој и господару, знам да ћеш ми дати мужа који ми доликује. Сада пак молим твоје величанство, или ћеш мени дати за мужа краља Владимира кога држиш у оковима, или знај да ћу пре умрети него што ћу прихватити другог мужа. Цар,

- audiens, quia valde diligebat filiam suam et quia sciebat Vladimirum ex regali progenie ortum, laetus effectus est, annuit fieri petitionem illius. Statimque mittens ad Vladimirum et balno...
 * * * vestibusque indutum regiis iussit sibi praesentari et benigne
 5 intuens atque osculans coram magnatibus regni sui tradidit ei filiam suam in uxorem. Celebratis itaque nuptiis filiae suae more regali constituit imperatori Vladimirum in regem et dedit ei terram et regnum patrum suorum totamque terram Duracenorum. Deinde misit imperator ad Dragimirum, patruum regis Vladimiri, ut
 10 descenderet et acciperet terram suam Tribuniam et congregaret populum et inhabitaret terram, quod et factum est. Vladimirus itaque rex vivebat cum uxore sua Cossara in omni sanctitate et castitate diligens Deum et serviens illi nocte ac die regebatque populum sibi commissum cum timore Dei et iustitia. Post non
 15 multum vero temporis defunctus est imperator Samuel et filius eius Radomirus accepit imperium. Qui fortis extitit viribus commisitque proelia multa cum Graecis tempore Basilii imperatoris Graecorum obtinuitque totam terram usque Constantinopolim. Timens autem Basilius imperator ne forte imperium ammitteret, misit occulte
 20 legatos ad Vladislavum, consobrinum Radomiri, dicens: “Quare non vindicas sanguinem patris tui? Accipe aurum et argentum a me, quantum tibi visum fuerit, estoque nobiscum pacificus et accipe regnum Samuelis, qui patrem tuum et fratrem suum interfecit. Et si praevalēs, occide filium eius Radomirum qui nunc
 25 tenet regnum.” Quo audito Vladislavus concessit et quadam die,

---

8 Duracenorum] Dracenorum *B* || 16 imperium] imperatorem *B* || fortis extitit] *tr*: *B*

- чувши ово, будући да је веома волео своју кћер и знајући да је Владимир краљевског рода, обрадовао се и пристао је на њену молбу. Одмах је послао по Владимира и наредио је да га окупа... * * * обученог у краљевско одело доведу пред њега и
- 5 благо га посматрајући и пољубивши га пред свим великашима свога краљевства предао му је своју кћерку за жену. И пошто је прославио кћеркину свадбу по краљевском обреду, цар је Владимира прогласио за краља и дао му је земљу и краљевство његових отаца и целу Улцињску земљу. Потом је
- 10 цар послао гласнике код Драгимира, стрица краља Владимира, да сиђе и преузме своју земљу Травунију и сакупи народ и насели земљу, што је и учинио. Владимир је тако живео са својом женом Косаром у потпуној светости и чедности, љубећи Бога и служећи му и ноћу и дању, и владао је својим
- 15 народом који му је поверен праведно и у страху од Бога. Убрзо потом умро је цар Самуило и његов син Радомир је преузео царство. Он је по природи био снажан и водио је многе битке са Грцима у време грчког цара Василија и заузео је целу земљу све до Цариграда. А цар Василије се уплашио да случајно не
- 20 изгуби царство, па је послао посланике Владиславу, Радомировом брату од стрица, говорећи: „Зашто не осветиш крв свога оца? Узми злата и сребра од мене, колико год ти треба, и буди у миру са нама и узми Самуилово краљевство, који ти је убио оца и брата. Ако у томе успеш, убиј његовог сина Радомира
- 25 који сада влада краљевством.“ Када је Владислав чуо ово, сложи се и једног дана,

- dum Radomirus iret venatum, ipse cum eo equitans percussit eum atque interfecit. Et sic mortuus est Radomirus et regnavit in loco eius Vladislavus, qui occidit illum. Accepto itaque imperio misit nuncios ad regem Vladimirus ut ad eum veniret. Quo audito
- 5 Cossara regina tenuit eum dicens: “Mi domine, noli ire ne, quod absit, tibi eveniat sicut fratri meo, sed dimitte me ut eam et videam et audiam quomodo se habet rex. Si me vult perdere, perdat. Tu tantum ne pereas.” Igitur voluntate viri sui perrexit regina ad consobrinum suum, quae honorifice ab eo suscepta est, tamen
- 10 fraudulenter. Post haec misit legatos secundo regi, dans ei crucem auream et fidem, dicens: “Quare venire dubitas? Ecce, uxor tua apud me est et nil mali passa, sed a me et a meis honorifice habetur. Accipe fidem crucis et veni ut videam te quatenus honorifice cum donis revertaris in locum tuum cum uxore tua.” Cui remisit rex:
- 15 “Scimus, quod dominus noster Iesus Christus, quum pro nobis passus est, non in aurea vel argentea cruce suspensus est, sed in lignea. Ergo, si vera est fides tua et verba tua vera sunt, per manus religiosorum hominum crucem ligneam mitte mihi et fide et virtute Domini nostri Iesu Christi spem habendo in vivificam crucem ac
- 20 pretiosum lignum veniam.” Tunc accersitis duobus episcopis et uno heremita mentiando illis maligne fidem suam dedit illis crucem ligneam, misit eos ad regem. Qui venientes salutaverunt regem et fidem atque crucem dederunt. Rex vero accipiens crucem pronus adoravit in terra et deosculatam recondidit in sinu suo.
- 25 Assumptisque paucis secum perrexit ad imperatorem. Praeterea

---

8 tantum] tamen B || 15 quum] quando B || 20 pretiosum] preciosissimum B ||
 24 terra] terram B || 25 paucis secum] tr: B

док је Радомир био у лову, јахао је уз њега, мучки га је напао и убио. И тако је погинуо Радомир и уместо њега је завладао Владислав, који га је убио. Након што је преузео царство, послао је гласнике краљу Владимиру позивајући га да дође код њега. Када је краљица Косара ово чула задржавала га је говорећи: „Мој господару, немој да идеш да се теби, далеко било, не догоди оно што се догодило мом брату, него пусти мене да идем и видим и чујем како се понаша краљ. Ако жели да ме убије, нека ме убије, само да ти не страдаш.“ Онда је уз пристанак свог мужа краљица отишла свом брату од стрица, који ју је примио са највећим почастима, али притворно. Потом је по други пут послао краљу гласнике, са златним крстом и обећањем да му неће наудити поручивши му: „Зашто оклеваш да дођеш? Ево, твоја жена је код мене и ништа лоше јој се није догодило. Напротив, и ја и моји људи смо је примили са највећим почастима. Узми овај крст као јемство моје искренности и дођи да те видим, да се са почастима и даровима вратиш у своју земљу са својом женом.“ На ово је краљ одговорио: „Знамо да Господ наш Исус Христ, који је за нас страдао, није на златном или сребрном крсту распет, него на дрвеном. Дакле, ако је твоје обећање искрено и твоје речи истините, пошаљи ми по монасима дрвени крст и уздајући се у помоћ Господа нашег Исуса Христа и полажући наду у живи крст и вредно дрво, доћи ћу. Тада, позвавши к себи два епископа и једног пустињака лажно им се заклео да му неће наудити и предао им је дрвени крст и послао их је код краља. Они су дошли код краља и поздравили су га и пренели су му обећање и предали крст. А краљ, узевши крст, пао је ничице на земљу и пољубивши га сакрио у недра и заједно са још неколико њих кренуо је код цара. У међувремену,

- iusserat imperator per viam ponere ei insidias ut transeunte eo insurgerent ex adverso et interficerent eum. Deus autem omnipotens, qui ab infantia custodivit famulum suum, noluit extra homines dormitationem accipere. Nam misit angelos suos, qui
- 5 eum custodirent. Cumque transiret per loca, quo insidiae erant, videbant insidiatores comitari milites regem quasi alas habentes manuque trophaea gestantes. Et cum cognovissent quod angeli Dei essent, timore perterriti aufugerunt quisque in locum suum. Rex vero venit ad imperatoris curiam in loco, qui Prespa dicitur,
- 10 moxque ingressus est, ut ei mos erat, orare coepit Deum caeli. Ut autem cognovit imperator advenisse regem, ira magna iratus. Proposuerat nempe in corde suo ut in via occideretur, antequam ad eum veniret, ne videretur consors vel consentiens neci eius eo quod iurasset et in episcoporum et in heremitaie manibus crucem
- 15 dedisset et hac de causa per viam insidias illi imposuerat. Sed cum iam videret denudatum opus suum nequissimum, sedens ad prandium * * * misit gladiatores, qui eum decollarent. Orante praeterea rege milites circumdederunt eum. Ut autem cognovit rex vocatis episcopis et heremita, qui ibidem aderant, dixit: “Quid est domini mei? Quid egistis? Quare me sic decepistis? Cur verbis et
- 20 iuramentis vestris credens sine culpa morior?” At ipsi prae verecundia vultus eius non audebant aspicere. Tunc rex facta oratione et confessione accepto corpore et sanguine Domini crucem illam, quam ab imperatore acceperat, manibus tenens dixit:
- 25 “Orate pro me, domini mei, et haec venerabilis crux una vobiscum

---

3 noluit] voluit B || 5 quo] quibus B || insidiae] eo *post add.* B || 6 comitari] comnutari B || 7 cum] quando B || 8 aufugerunt] aufugit B || quisque] unusquisque B || 13 neci] in morte B || 14 et] *om.* B || episcoporum] episcopum B || heremitaie] eremitam B || 18 milites] militer B || ut] est V || 21 prae] piae B || 22 aspicere] respicere B

- цар је наредио да му се на путу постави заседа и да га, када буде пролазио путем, нападну и убију. Свемогући Бог, који је од раног детињства бдео над својим слугом, није желео да он буде усмрћен далеко од људи. Када је пролазио онде где је
- 5 била постављена заседа, атентатори су видели да краља прате војници који као да имају крила и као да у руци носе заставе. И када су схватили да су то божји анђели, престрашили су се и побегли су тамо одакле су дошли. А краљ је пак дошао до царевог двора у место које се назива Преспа и чим је ушао, он
- 10 је, као што је обичај, почео да се моли Богу небеском. Када је цар сазнао да је краљ дошао, веома се разбеснео. Наиме, био је замислио да га убију на путу да се не учини да је он саучесник у његовом убиству зато што се заклео да му неће наудити и зато што је у руке епископа и пустињака предао
- 15 крст, и зато му је на путу поставио заседу. Али, када је видео да је његово опако дело већ разоткривено, док је седео за ручком * * * послао је крвнике да му одрубе главу. У међувремену, док се краљ молио, војници су га опколили. Када је краљ то видео, позвао је епископе и пустињака који су
- 20 били ту присутни и рекао им је: „Шта је ово, господо моја? Шта сте учинили? Зашто сте ме овако обманули? Зашто ја верујући вашим речима и обећањима недужан умирем?“ А они од стида нису се усуђивали да га погледају у лице. Тада се краљ помолио и исповедио и примио тело и крв господњу и држећи
- 25 у рукама онај крст који је добио од цара рекао је: „Молите се за мене, господо моја, а овај свети крст заједно са вама

- sit mihi testis in die Domini, quoniam absque culpa morior.”
 Deinde osculata cruce dans pacem episcopis et flentibus omnibus
 egressus est ecclesia moxque a militibus ante ianuam ecclesiae
 percussus decollatus est XXII die intrante Maio. Episcopi vero
 5 tollentes corpus eius in eadem ecclesia cum hymnis et laudibus
 sepelierunt. Ut autem Dominus declararet merita beati martyris
 Vladimiri, multi diversis languoribus vexati intrantes ecclesiam
 orantesque ad eius tumulum sanati sunt. Nocte vero videbatur ibi
 ab omnibus lumen divinum et quasi plurimas ardere candelas.
 10 Uxor vero beati Vladimiri flevit cum fletu magno ultra quam dici
 potest diebus multis. Videns autem imperator mirabilia, quae ibi
 Deus operaretur, paenitentia ductus satis timuit concessitque
 consobrinae suae tollere corpus eius et sepelire honorifice
 quocumque vellet. Tulitque denique corpus eius et asportavit in
 15 loco, qui Craini dicitur, ubi curia eius fuit, et in ecclesia sanctae
 Mariae recondidit. Iacet corpus eius integrum et redolet quasi
 pluribus conditum aromatibus et crucem illam, quam ab
 imperatore accepit, manu tenet. Congregaturque multitudo populi
 in eadem ecclesia omni anno in festivitate eius et meritis et
 20 intercessione eius prestantur ibi multa beneficia recto corde
 petentibus usque in hodiernum diem. Uxor vero beati Vladimiri
 Cossara sanctimonialis effecta pie et sancte vivendo in eadem
 ecclesia vitam finivit ibique sepulta est ad pedes viri sui. Eodem
 itaque tempore quo translatus est corpus beati Vladimiri de Prespa
 25 in Craini imperator Vladislavus congregato exercitu venit

---

2 flentibus] fuentibus *B* || ecclesia] ecclesiam *B* || 6 martyris] martiri *B* ||
 II potest] potes *B* || diebus multis] *tr.* *B* || 15 loco] locum *B* || dicitur] vocatur *B*
 || ubi] ibi *B* || 18 congregaturque] congregataque *B* || 24 Prespa] *scripsi*, Prispa
codd.

нека ми судњег дана буде сведок да недужан умирем.“ Затим, пољубивши крст, опростивши се са епископима и свима уплаканима, изашао је из цркве и убрзо потом су га војници пред вратима цркве напали и одрубили му главу дана двадесет
5 другог маја. А епископи узевши његово тело сахранили су га у тој истој цркви уз химне и славопеве. А Господ, да би објавио заслуге блаженог мученика Владимира, учинио је да многи, мучени разним болима, након што уђу у цркву и помоле се над његовим гробом, буду излечени. А ноћу су тамо сви
10 видели божанску светлост и као да горе многе свеће. А жена блаженог Владимира оплакивала га је горко, толико да то не може речима да се опише, много дана. А цар, видевши чуда која је Бог тамо чинио, мучен грижом савести, веома се уплашио и дозволио је својој сестри од стрица да узме његово
15 тело и сахрани га с почастима где год жели. Она је узела његово тело и однела га на место које се назива Крајина, где је био његов двор и положила га је у цркви свете Марије. Његово тело лежи цело и мирише као да је намирисано разним мирисима и крст, који је примио од цара, држи у руци. Сваке
20 године се у тој цркви на његов празник и због његових заслуга и његовим залагањем све оно, што траже они који чистог срца онамо долазе, даје им се, и тако је све до дана данашњег. А Косара, жена блаженог Владимира, замонашила се и живела је светачким животом и у тој цркви окончала је свој живот и
25 сахрањена је покрај свога мужа. У то време, када је пренето тело блаженог Владимира из Преспе у Крајину, цар Владислав је сакупио војску и дошао је

- possidere terram beati Vladimiri et civitatem Dyrrachium, ut promissum ei fuerat ab imperatore Basilio, propter homicidia quae perpetraverat. Manens itaque ante Dyrrachium, quadam die dum cenaret et epularetur, subito apparuit ei miles armatus et in effigie sancti Vladimiri. Et terrore percussus magnis vocibus clamare coepit: “Currite mei milites, currite et defendite me quia Vladimirus occidere me vult”. Et haec dicens surrexit de solio suo ut fugeret. Statimque percussus ab angelo corruit in terram et mortuus est corpore et anima. Tunc principes et milites eius et omnes populi magno terrore percussi et metu succenso igne per castra eadem nocte fugerunt omnes per loca sua. Sicque factum est ut nequissimus homicida, qui sedens ad prandium beatum Vladimirus decollari iusserat et martyrem fecerat, ipse hora cenae percuteretur ut angelus Satanae efficeretur. Quantas et quales virtutes et prodigia Deus operare dignatus est per beatum Vladimirus, famulum suum, qui scire desiderat, librum gestorum eius relegat quo acta eius per ordinem scripta sunt et agnoscet profecto quod ipse vir sanctus unus spiritus cum Domino fuit et Deus habitavit cum eo, cui honor etc.
- XXXVII Praeterea Dragimirus, frater beati Vladimiri, audiens mortem imperatoris congregavit populum et exercitum ut terram et regnum patrum suorum sibi vindicaret. Igitur veniens in cultum civitatis de Cattaro iussit transfretare populum. Cattarenses vero praeparatis naviculis panem et vinum et cibaria plurima abundanter extulerunt ei obviam et invitaverunt eum ad prandium

---

1/2 ut promissum] et pronisum *B* || *3* perpetraverat] perpetrat *B* || *5* terrore] terrae *B* || *9* principes] princeps *B* || *12* decollari] decolare *B* || *13* ipse] ipsae *B* || *15* operare] operari *B* || *16* quo acta] coactum *B* || *22* sibi vindicaret] *tr.* *B* || *23* transfretare] transfretari *B* || *24* vinum... abundanter] vinum abundanter *B* || *25* extulerunt] extulerant *V*

да заузме земљу блаженог Владимира и град Драч као што му је био обећао цар Василије због убистава које је починио. Док се тако налазио пред Драчом, једног дана док је вечерао и седео за трпезом, изненада му се приказао наоружани војник

5 у лику светог Владимира. И веома престрашен гласно је почео да виче: „Дођите брзо, војници! Брзо дођите и спасите ме јер Владимир хоће да ме убије.“ И рекавши ово устао је са свог престола у жељи да побегне. Изненада га је анђео ударио и он се срушио на земљу и умро је и телом и душом. Тада су се

10 принчеви и његови војници и сав народ престрашили и претрнули и запаливши ватру по логору исте ноћи побегли тамо одакле су дошли. И тако се збило да је опаки убица, који је седећи за ручком наредио да се одруби глава блаженом Владимиру и који је од њега начинио мученика, да је он сам за

15 време вечере био убијен да постане Сатанин анђео. Колика и каква чуда и добра се Бог удостојио да пружи посредством блаженог Владимира, свог слуге, онај ко жели да сазна нека прочита његову историју и увидеће да је овај свети човек био један дух са Господом и да је Бог боравио у њему, коме нека је

20 слава итд.

XXXVII У међувремену Драгимир, брат блаженог Владимира, чувши за цареву смрт сакупио је народ и војску да би повратио земљу и краљевство својих отаца. Тако, дошавши

25 у Которски залив, наредио је да се преко мора пребаци војска. Которани су припремили лађе и изнели су пред њега обиље вина и хране и позвали су га на ручак

non stetit, sed consilio inito cum noverca sua et cum quatuor filiis eius, qui ei fratres erant ex parte patris, rebellavit a rege una cum fratribus suis. Rex autem, quia mansuetus erat et pacificus, noluit bellum cum eo committere, sed secessit humiliter cum filiis suis in
 5 Tribuniam regionem. Ita senex et plenus dierum dormivit cum patribus suis et sepultus est cum grandi honorificentia in monasterio sancti Petri de Campo.

XLII   Post haec Bodinus accepto regno intravit in Zentam,
 10 coepit debellare consobrinos suos. Tunc Petrus, Antibaris sedis archiepiscopus bonae memoriae vir, videns grande litigium atque discordiam esse inter fratres posuit se in medio una cum clero et populo, locuti sunt eis miseruntque pacem inter eos. Iuraveruntque sibi invicem Bodinus cum fratribus ut pacifice et quiete viverent.
 15 Praeterea Branislavo nati sunt sex filii, quorum nomina sunt haec: primogenitus Praedica, Petrislavus, Gradichna, Tvardislavus, Dragilus et Grubessa. Bodino autem regi nati sunt filii quatuor de Iaquinta, filia Archirizi de civitate Barensi, quorum nomina sunt haec: Michala, Georgius, Archiriz et Thomas. Facta pace Bodinus
 20 cum fratribus perrexit Rassam et debellando obtinuit eam atque possedit eam. Posuitque ibi duos iupanos de curia sua, Belcano et Marco, qui etiam iuraverunt ei ut ipsi et filii eorum essent speciales homines regis Bodini et filiorum vel heredum eius. Deinde caepit Bosnam posuitque ibi Stephanum knesium. Post
 25 haec potestate Francorum, qui erant in Dyrrachium et in tota terra

---

I noverca] *dub.* *V B* || *10* Antibarinae *B* || *17* Dragilus et Grubessa] et Gragilus *B* || *18* Archirizi] Archiriz *V* || civitate] cive *V* || Barensi] Barumi *B* || *19* Archiriz] *scripsi*, Archirizi *codd.* || *22* Marco] Manco *B* || *23* speciales] specialiter *V* || *24* knesum] knesium *V*

већ по договору са својом маћехом и њена четири сина, који су му били браћа по оцу, напао је краља заједно са својом браћом. А краљ пак који је био побожан и мирољубив није хтео да води рат са њим, већ се понизно са својим синовима повукао у Травунију. Тако је уснуо са својим прецима као времешни старац и сахрањен је са великим почастима у манастиру светог Петра од Поља.

XLII   Бодин, након што је примио краљевство, ушао је у Зету и почео да напада своју браћу од стрица. Тада је Петар, барски архиепископ, видевши да су настали велика свађа и раздор међу браћом, посредовао заједно са свештенством и народом и договорили су мир између њих. Бодин и браћа су се једни другима заклела да ће живети у миру. Осим тога, Бранислав је добио шесторицу синова чија имена су следећа: Предика, Петрислав, Градихна, Тврдислав, Драгило и Грубеша. А краљ Бодин је са Јаквинтом, кћерком Архириза, грађанина Бара, имао четири сина чија имена су следећа: Михаља, Ђорђе, Архириз и Тома. Након што је склопљен мир, Бодин је са браћом кренуо у Рашку и напао је, заузео и освојио. Поставио је тамо два жупана са свог двора, Вукана и Марка, који су му се такође заклели да су они лично, као и њихови синови, људи краља Бодина и његових синова и његових наследника. Затим је заузео Босну и тамо је поставио Стефана за кнеза. Потом је са дозволом Франака, који су били у Драчу и у целој драчкој земљи,

Duracinorum, mortuo Riberto Guiscardo tulit atque obtinuit rex Bodinus totam terram Duracinorum et ipsam civitatem Dyrrachium. Post haec facta pace cum imperatore, reddidit illi civitatem. Igitur Iaquinta, uxor Bodini, videns filios Branislavi crescere et
 5 multiplicare valde dolebat. Timebat enim ne viro eius moriente Branislavus seu filii eius acciperent regnum. Unde et semper invadebat eis et quaerebat opportunum tempus quomodo patrem et filios perderet. Quodam itaque tempore, dum Branislavus cum
 10 regem in civitatem Scodarim, videns eos Iaquinta solos venisse gavisus est accedensque ad regem protervae coepit insistere et dicere ut eos comprehenderet et in custodia poneret, alioquin nullam vitam posse habere cum eo, si hoc non ageret. Dicebat illi: “Scio quia moriturus es et isti regnum accipient. Filii autem tui ad
 15 mensam eorum manducabunt.” Quid multum? Victus Bodinus rex ab uxore, ut Herodes ab Herodiana, dum sederent ad prandium et epularentur, iussu regis capti sunt et positi sunt in custodia et quia noluit rex resistere voluntati uxoris suae, periurus effectus est ad mensam, ut Herodes homicida. Quod audientes fratres et filii ac
 20 nepotes eorum congregantes omnem parentelam in unum abierunt Ragusium et intraverunt in civitatem cum quadringentis viris in armis. Audiens rex quod fugissent congregato exercitu venit et obsedit civitatem coepitque debellare eam. Tunc fratres et filii knesii Branislavi et qui cum eis erant exeuntes armati de civitate
 25 magnam caedem faciebant cotidie de Bodini regis exercitu.

---

1 Duracinorum] *scripsi*, Duracenorum *codd.* || *2* Duracinorum] Duracenorum *B* || *4* Branislavi] Branislai *V* || *9* Praedica] *scripsi*, Bericna *codd.*, Predihna *O* || *14* moriturus] mortuus *B* || *15* quid] qui *B* || *16* Herodes] heredes *B* || *20* abierunt] adierunt *B* || *21* in] *om. B* || *22* fugissent] fugisset *B* || *24* Branislavi] Branoslavii *V* || *25* Bodini] Badini *B*

- након смрти Роберта Гвискарда, краљ Бодин заузео целу Драчку земљу и сам град Драч. Потом, склопивши мир са царем, вратио му је град. Тако је Јаквинта, Бодинова жена, видевши да Бранислављеви синови расту и да се умножавају, веома патила. Наиме, плашила се, јер јој је муж био на самрти, да Бранислав или његови синови не узму краљевство. Због тога им је непрестано завидела и тражила право време да оца и синове погуби. И тако је једном, када је Бранислав са својим братом Градиславом и сином Берикном наивно дошао до краља у град Скадар, Јаквинта, видевши да су дошли сами, обрадовала се и пришавши краљу почела је да инсистира и говори му да их зароби и стави у притвор и да никако неће моћи да живи са њим, ако он тако не учини. Говорила му је: „Знам да си на самрти, и да ће они узети краљевство. Твоји синови ће јести за њиховом трпезом.“ Шта више да се каже? Бодина је жена убедила као што је Ирода убедила Иродијана и, док су седели за ручком и ручали, по наредби краља су ухваћени и смештени у затвор. А краљ, пошто није хтео да се одупре вољи своје жене, заклетву је погазио за трпезом као убица Ирод. А када су то чула њихова браћа, синови и нећаци, сакупили су целу родбину и отишли су у Рагузиј и ушли су у град са четристо наоружаних људи. Када је краљ чуо да су побегли, сакупио је војску и опсео град и почео је да га напада. Тада су браћа и синови кнеза Бранислава и они који су били са њима изашли из града и сваког дана чинили велики покољ над војском краља Бодина.

- Quadam die dum exissent et plures occidissent et vulnerassent, Cociaparus iactans lanceam e manibus, transfodit et occidit quendam Cosar quem regina valde diligebat. Quod videns regina statim solutis crinibus coepit faciem suam fortiter percutere et flere
- 5 ac dicere viro suo: “Heu, heu, heu, numquid non vides, o rex, quomodo interficiunt tuos? Parentes eorum apud nos sunt et ipsi non desinunt cotidie vulnerare et occidere tuos. Numquid non cernis quod fecit Cociaparus? Quare sinis vivere fratres eorum, quos tenes in vinculis?” Tunc rex iratus manu sua porrigens
- 10 gladium iussit decollari knesum Branislavum cum fratre et filio ante civitatem Ragusii et coram praesentia parentum suorum et iungens periurio homicidium. Tunc episcopi et abbates, qui venerant rogare regem ne decollarentur et ut pacem inter eos mitterent, videntes eos iam decollatos, eo quod moram fecissent
- 15 veniendi, valde tristes effecti sunt coeperuntque vehementer arguere et increpare regem eo quod obedisset voci uxoris suae et occidisset fratres suos. Rex statim paenitentia ductus flevit amare et, quia fratres erant, iussit eos sepeliri honorifice. Episcopi vero et abbates tollentes eorum corpora magno cum obsequio sepelierunt
- 20 eos in monasterio sancti Benedicti in insula quae est ante Ragusium. Post haec fratres eorum et filii et ceteri qui erant in civitate sentientes quod quidam vellent tradere civitatem regi praeparatis naviculis intrantes omnes in eis navigaverunt Spalaturnum. Inde transfretaverunt Apuleam et inde Constantino-
- 25 polim ad imperatorem. Praeterea rex cepit civitatem Ragusium et

---

3 quod] quem *B* || videns regina] *tr. B* || 5 viro suo] *tr. B* || 8 sinis] *sines V* ||
 10 Branislavum] Banislavum *B* || et] ac *B* || 11 praesentia] praesentiam *V* ||
 18 sepeliri] seppelire *B* || 19 cum] in *V* || 25 Ragusium] Raguxii *B*

Једног дана док су излазили и више њих убијали и рањавали, Кочапар бацивши копље из руку, пробоо је извесног Козара кога је краљица веома волела. Када је краљица ово видела, одмах је расплела косу и почела да грди своје лице и плаче и
 5 говори свом мужу: „Авај, авај, зар не видиш, краљу, како убијају твоје људе? Њихови рођаци су код нас, а они не престају да рањавају и убијају твоје људе. Зар ниси видео шта је урадио Кочапар? Зашто допушташ да њихова браћа, које држиш у оковима, буду у животу?“ Тада се краљ наљутио и
 10 исукавши мач наредио је да се кнез Бранислав са својим братом и сином испред града Рагузија обезглаве пред својим рођацима и тако издајству додавши убиство. Тада су дошли епископи и опати да моле краља да им не одруби главе и да се међу њима успостави мир, али видевши да су већ погубљени
 15 зато што су касно дошли, веома су се растужили и почели су веома да грде и куде краља што се покорио речима своје жене и убио своју браћу. Краљ се одмах покајао и горко је заплакао и, пошто су били браћа, наредио је да их сахране са свим почастима. А епископи и опати су узели њихова тела и у
 20 великом спроводу сахранили су их у манастиру светог Бенедикта на острву које се налазило испред Рагузија. Потом су његова браћа и синови и остали који су били у граду, сазнавши да неки желе да предају град краљу, припремили лађе, укрцали су се сви у њих и отпловили у Сплит. Потом су
 25 кренули у Апулију, а затим у Цариград код цара. У међувремену, краљ је заузео град Рагузиј и

aedificavit ibi castellum. Et postea reversus est in Scodarim. Regnavit autem XXVI annis et in XXII decollavit fratres suos. Expletisque XXVI annis et mensibus quinque in regno suo mortuus est. Sepultusque est more regali in monasterio sanctorum
 5 martyrum Sergii et Bachi.

XLIII Tunc Michali, filius eius, voluit succedere in regno, sed propter nequitiam matris eius noluit populus terrae, sed constituerunt sibi regem Dobroslavum, fratrem Bodini regis.
 10 Regnante autem eo coepit se dure agere contra populum. Eo tempore audientes fratres et filii knesii Branislavi, quod rex Bodinus obiisset, imperatoris iussu venerunt Dyrrachium, ubi Goyslavus accepit uxorem et mansit ibi cum nepotibus suis. Cociaparus quoque frater eius perrexit Rassam, inde cum Belcano
 15 iupano congregantes populum venerunt contra Dobroslavum regem. Rex vero congregans populum voluit se defendere. Commisso denique bello in Dioclia supra fluvium qui Moracia dicitur cecidit pars populi regis Dobroslavi et ipse captus est. Post haec Cociaparus cum Belcano mittentes vinculatum regem
 20 Dobroslavum in Rassam venerunt et obtinuerunt Zentam et depredaverunt maximam partem Dalmatiae. Belcanus post haec perrexit Rassam et Cociaparus remansit in Zentam. Post haec insidiabatur Belcanus Cociaparo cum Rassanis ut eum perderent, quod sentiens abiit in Bosnam et accepit ibi uxorem filiam bani Bosnae
 25 et non post multum temporis in bello mortuus est in Chelmania.

I Scodarim] *scripsi*, Scodarime *B*, Scodarin *V* || *9* regis] alias Vranislavi regis *post add. B* || *10* regnante] autem *post add. B* || *12* imperatoris iussu] *tr. B* || *18* populi] *om. B* || *22* Zentam] Zenta *B* || *23* Cociaparo] Cocciapar *B* || *25* temporis] tempus *B* || Chelmania] *scripsi*, Chelmani *codd.*

тамо су саградили утврђење. И потом су се вратили у Скадар. Осим тога, владао је двадесет шест година и у двадесет другој је обезглавио своју браћу. Након што је навршио двадесет и шест година и пет месеци у владавини, умро је. Сахрањен је са краљевским почастима у манастиру светих мученика Сергија и Вакха.

XLIII Тада је Михаља, његов син, желео да га наследи на власти, али то народ те земље због злодела његове мајке није желео, већ су поставили себи за краља Доброслава, брата краља Бодина. А он је за време своје владавине почео да се окрутно опходи према народу. У то доба, када су браћа и синови краља Бранислава чули да је краљ Бодин умро, по наређењу цара дошли су у Драч где се Гојислав оженио и где је живео са својим нећацима. Такође је његов брат Кочапар отишао у Рашку одакле је заједно са жупаном Вуканом са војском кренуо на краља Доброслава. А краљ је пак сакупио војску и кренуо да се брани. Дошло је до битке у Дукљи на реци која се зове Морача. Војска краља Доброслава је делом страдала а он сам је заробљен. Затим, пошто су Кочапар и Вукан послали краља Доброслава у оковима у Рашку, дошли су и заузели Зету и похарали су велики део Далмације. Вукан је после тога отишао у Рашку, а Кочапар је остао у Зети. Потом је Вукан са Рашанима припремао атентат на Кочапара, а овај, кад је за то сазнао, отишао је у Босну и оженио се кћерком босанског бана и недуго затим погинуо је у рату у Хуму.

- XLIV Interea populi congregantes se constituerunt regem Bladimirum, filium Bladimiri, filii regis Michalae. Regnante illo dilexit pacem et cum omnibus pacem habuit. Congregavitque ad se omnes fratres suos et accepit uxorem filiam iupani Rassae et
- 5 quievit terra XII annos. Postquam accepit rex filiam Belcani, dimissus est a iupano rex Dobroslavus, qui tenebatur in vinculis, eo quod esset patruus regis Bladimiri. Qui dimissus venit ad nepotem suum, quem, ut vidit rex, statim comprehendere iussit et in custodia ponere. Mansitque in custodia usque quo nepos eius
- 10 Bladimirus regnavit. Itaque XXII anno regni Bladimiri regis Iaquina, consiliata a quibusdam pessimis hominibus qui inimici erant iupani Belcani potionem mortiferam conficiens in Cattaro, quo manebat, dedit eis. Hii vero venientes in Scodarium propinaverunt regi per manus ministrorum eius, qui ab eis deceptus tunc
- 15 cecidit in lectulo. Regina autem Iaquina sciens quod moriturus esset, venit cum filio suo Georgio in Scodarium causa visitandi regem, quam, ut vidit rex, permovit eam a se et iussit eam foris egredi. Qua egressa dixit astantibus: "Quare sic agit rex? Quid ego mali feci? Si vult scire dominus rex, patruus Dobroslavus, qui
- 20 tenetur in vinculis, ipse egit ut moreretur dominus rex." Hoc autem dixit volens perdere Dobroslavum, timens ne ipse succederet in regnum. Statimque inde abscondens venit usque ad Garizam mortem regis attendens. Postea misit occulte hominibus regis promittens eis plurima ut moriente rege perderent Dobroslavum, quod et factum
- 25 est. Nam rex mortuus est et sepultus est in monasterio sanctorum

---

2 Michalae] *scripsi*, Michala *codd.* || 4 iupani] iupani B || 5 XII] XXII B || accepit] recepit B || II Iaquina] Iaquina V || 14 ministrorum] ministorum V || tunc] om. B || 17 ut] et B || 20 ut] et B || 22 abscondens] ascendens B ||

- XLIV   У међувремену, народ се сакупио и поставили су за краља Владимира, сина Владимира, сина краља Михаље. За време своје владавине градио је мир и са свима је живео у миру. Окупио је уз себе сву своју браћу и узео је за жену
- 5   кћерку рашког жупана и земља је живела у миру дванаест година. Пошто је краљ узео за жену Вуканову кћерку, жупан је ослободио краља Доброслава, који је био у оковима, јер је био стриц краља Владимира. Кад је ослобођен, отишао је код свог нећака краља који га је, чим га је угледао, бацио у тамницу.
- 10   Остао је у тамници све време док је краљевао његов нећак Владимир. Тако је дванаесте године владавине краља Владимира, Јаквинта, коју су на то наговорили неки зликовци, непријатељи жупана Вукана, сачинила отровни напиток у Котору, где је боравила, и дала им је. Они су дошли у Скадар
- 15   и краљу су се приближили преко његових слугу који су га издали и тада је пао у постељу. А Јаквинта, знајући да је на самрти, дошла је са својим сином Ђорђем у Скадар да би посетила краља, а када ју је краљ угледао, одгурнуо ју је од себе и наредио јој да изађе напоље. Изашавши рекла је
- 20   присутнима: „Зашто се краљ тако понаша? Какво сам му зло учинила? Ако баш краљ жели да зна, стриц Доброслав, кога држи у оковима, он је наредио да се убије господин краљ.“ То је пак рекла желећи да погуби Доброслава, плашећи се да он не наследи краљевство. И одмах је оданде сишла, дошла до
- 25   Горице, ишчекујући краљевој смрти. Потом је послала тајно краљеве људе обећавајући им много тога ако, када умре краљ, убију Доброслава, што је и учињено. Наиме, краљ је умро и сахрањен је у манастиру светих

Sergii et Bachi. Hominesque vero regis occasione accepta consilio
 Iaquintae acquievere super Dobroslavum regem et extrahentes illum
 de custodia excecaverunt oculos eius et testiculos illi amputaverunt
 miseruntque illum in monasterio sanctorum Sergii et Bachi, ubi cum
 5 monacis vivens longo tempore, postea mortuus est.

XLV Post mortem regis Bladimiri caepit regnum
 Georgius, filius Iaquintae reginae. Secundo autem anno regni sui
 voluit occulte comprehendere filios Branislavi, sed minime valuit.
 10 Nam innotuit eis quoddam consilium et ipsi abierunt Dyrrachium
 ad patrum suum Goyslavum. Solus Grubessa comprehensus est et
 positus in custodia in Scodarium. Tempore illo dux Calo Ioannes
 Cumano congregans fortem exercitum venit cum Goyslavo et
 nepotibus eius supra regem Georgium. Rex etiam congregans
 15 populum paravit eis bellum. Committentes itaque bellum cecidit
 pars Georgii regis et multi interfecti sunt et plurimi capti sunt. Rex
 autem cum aliquantis evasit et fugit in Obliquum. Post haec dux et
 caeteri debellantes civitatem Scodarium ceperunt eam. Inde
 extrahentes Grubessam de custodia iussu imperatoris constitutus
 20 est rex a populo et dux relinquens ei exercitum reversus est
 Dyrrachium. Regnante eo sciens rex Georgius Grubessam esse
 strenuissimum militem et potentem in virtute atque audacem in
 bello fugiit in Rassam. Mater vero eius capta est apud Cattarum et
 ducta est Constantinopolim, ubi et mortua est. Regnavit rex
 25 Grubessa VII annos et quievit terra in diebus eius et recuperavit

---

I hominesque] homines *B* || *2* acquievere] acquiescere *B* || *4* monasterio]
 monasterium *dub.* *V* || *8* sui] *om.* *B* || *10* quoddam] quidam *B* || *11* Grubessa]
 Gurbessa *B* || *12* Scodarium] Scodarin *V* || *19* Grubessam] *scripsi*, Gurbressam *B*,
 Gurbessum *V* || *21* Grubessam] *scripsi*, Grubessiam *B*, Grubissam *V* || *23* fugiit]
 fugit *B* || *25* Grubessa] *scripsi*, Grubiissa *B*, Gurbessa *V*

Сергија и Вакха. А краљеви људи искористивши прилику, пристали су на Јаквинтин наум против краља Доброслава и, извукавши га из затвора, ослепили су га и осакатили и послали га у манастир светих Сергија и Вакха где је дуго времена живео са монасима, након чега је умро.

XLV После смрти краља Владимира краљевство је преузео Ђорђе, син краљице Јаквинте. Друге године своје владавине хтео је тајно да утамничи Бранислављеве синове, али није успео. Наиме, неко им је за тај наум јавио, и они су отишли у Драч код свога стрица Гојислава. Само је Грубеша ухваћен и бачен у затвор у Скадру. У то време војвода Јован Комнин, сакупивши јаку војску дошао је са Гојиславом и његовим нећацима да нападне краља Ђорђа. И краљ је сакупио војску и спремио се за битку. У бици која се одиграла страдао је део војске краља Ђорђа и многи су убијени и многи су заробљени. А краљ се са неколицином спасао и побегао у Облик. Потом је војвода заједно са осталима напао и заузео град Скадар. Одатле су, по царевом наређењу, извукли Грубешу из затвора и народ га је поставио за краља, а војвода му је оставио војску и вратио се у Драч. А када је краљ Ђорђе сазнао да је Грубеша завладао и знајући да је Грубеша добар војник, снажан и смео у бици, побегао је у Рашку. А његова мајка је ухваћена у близини Котора и одведена је у Цариград, где је и умрла. Краљ Грубеша је владао седам година и земља је у његово време живела у миру и веома је узапредовала.

valde. Dedit enim in diebus illis Deus abundantiam frumenti et vini. Repleta est terra omni saturitate. Denique septimo anno regni eius venit rex Georgius cum Rassanis supra istum. Qui praeparans ei bellum in ipso bello mortuus est rex Grubessa fortiter dimicando
5 et proeliando ante civitatem Antibarim. Sepultusque est in episcopio eiusdem civitatis honorifice in ecclesia sancti Georgii. Post haec rex Georgius obtinuit regnum, non tamen terram. Misitque fratribus regis Grubessae qui adhuc supererant, Dragichnae et Dragilo, et fecit pacem cum eis et iuravit quod
10 divideret terram cum eis et nil eis mali faceret. Qui venientes propter ius iurandum crediderunt ei. Dedit illis partem terrae et iupanias in Zenta et valde coepit eos diligere. Et hoc ideo faciebat rex ut Gradichnam, fratrem eorum tertium, posset decipere et ad se attrahere ut postea perderet eos. Igitur Gradichna manens in Rassa
15 accepit ibi uxorem de qua genuit tres filios: primus Radoslavus, Lobasi et Bladimirus. Praeterea Dragilus cum omnibus terrae suae intravit in Podgoream regionem et obtinuit Onogoste et alias plurimas iupanias. Videns autem rex quod prudenter se ageret, valde ei placuit. Deinde consilio Dragili congregans rex exercitum
20 abiit in Rassam et proeliando obtinuit eam et depraedavit. Inveneruntque ibi Uroscium in custodia in qua missus a parentibus fuerat. Unde extrahentes illum dimiserunt iupanum in Rassa. Inde rex cum suis omnibus reversus est ad locum suum cum spoliis magnis. Gradichna eo tempore secessit in Chelmani. Post
25 haec videns quod Dragilus cum fratre et nepotibus prudenter se

---

1 in] *om.* *V* || *3* Rassanis] *Rassianis V* || *4* Grubessa] *scripsi*, Gurbessa *codd.* || *6* honorifice] *om.* *B* || *9* Dragichnae] *Draghicne B* || et iuravit – eis] *om.* *B* || *14* Gradichna] *Gradigna V* || *15* tres] *conieci*, quatuor *codd.* || Radoslavus] *scripsi*, Radaslavus || *16* Lobasi] *Lobari B* || Dragilus] *Draghimirus B* || *17* Podgoream] *Podgoriam B* || Onogoste] *Unogoste B* || *20* Rassam] *Rassa V* || *23* ad] in *B* || *24* Gradichna] *Gradiena V*

- Наиме, у његово доба Бог је давао обиље жита и вина. Земља је била пуна свега и свачега. Најзад, седме године његовог краљевања, дошао је Ђорђе са Рашанима и напао га. Краљ Грубеша је ушао у битку и у бици испред града Бара је храбро се борећи и ратујући погинуо. Сахрањен је са свим почастима у епископији овог града у цркви светог Георгија. Потом је краљ Ђорђе задобио краљевство, али не и земљу. Послао је гласнике браћи краља Грубеше који су још увек били преостали, Драгихни и Драгилу, и склопио је мир са њима и
- 5   закleo се да ће земљу поделити са њима и да им ништа зло неће учинити. И они су дошли верујући његовом обећању. Дао им је део земље и жупаније у Зети и веома их је заволео. И то је све чинио краљ да би Градихну, њиховог трећег брата, преварио и код себе намамио да би их после погубио. Па тако
- 10   је Градихна остао у Рашкој и тамо је узео жену са којом је добио три сина: првенца Радослава, Лобаша и Владимира. У међувремену, Драгило је са свима из своје земље ушао у Подгорје и заузео Оногошт и многе друге жупаније. А краљ је видео да мудро поступа и то му се веома допало. Затим је по
- 15   Драгиловом савету краљ сакупио војску и отишао у Рашку и оружјем ју је заузео и попленио. Тамо су у затвору затекли Уроша, где су га родитељи послали, и одатле га извукли и послали жупану у Рашку. Потом се краљ са свим својима и са великим пленом вратио у свој крај. Градихна се у то доба
- 20   повукао у Хум. Потом је Михаља, видевши да се Драгило са братом и нећацима добро
- 25

- agerent et cotidie multiplicarent et crescerent in amore omnium
 populorum invidia ductus timensque eo quod populus terrae
 sincere eum non diligeret ne forte regnum ammitteret,
 comprehendere fecit Michala, filium Bladimiri regis, et post eum
 5 Dragilum posuitque in custodiam. Dragichna vero cum quatuor
 filiis suis Prevoscio, Grubessa, Nemana et Sirac evasit et fugit
 Dyrrachium. Audiens autem quod frater eius et nepotes tenerentur
 in vinculis, abiit et ipse Dyrrachium. Post haec Pirigordi dux cum
 Gradichna et Dragichna congregantes populum et magnum
 10 exercitum venerunt et ceperunt terram usque Vuraniam et usque
 Antibarum, sed quia dux ire volebat Constantinopolim, Gradichna
 relinquens nepotem suum Urosci in Obliquo ad custodiendum
 castellum transposuerunt ducem usque Dyrrachium. Praeterea rex
 Georgius iratus iussit Dragilum et Michala, nepotes eius, privari
 15 lumine caeli eo quod Gradichna cum fratre suo debellarent illum.
 Postquam autem dux Pirogordi ivit Constantinopolim, venit alius
 dux Dyrrachium, Kirialexius de Condi Stephano. Interea rex
 Georgius congregans populum venit et obsedit Obliquum.
 Uroscius vero cum suis fortiter defendebat se. Audiens autem dux
 20 kiri Alexius cum Gradichna et cum fratre congregantes exercitum
 venerunt supra regem. Quia vero iam rex erat exosus omni populo,
 non fuit quis qui ei annuntiaret quousque venit dux cum Gradichna
 et cum exercitu. Et percusserunt castra eorum et occiderunt et
 vulneraverunt plurimos et fugaverunt eos. Rex evasit tunc et fugit
 25 in Cermenizam. Et dux fugato eo reliquit Gradichna cum exercitu

---

3 ammitteret] amiseret B || 6 suis] om. B || Prevoscio] Prenoscio B ||
 Grubessa] scripsi, Gallesia B, Grubescia V || Nemana] scripsi, Neman B,
 Necman V || 8 haec] hoc V || 9 Gradichna] scripsi, Gradigna codd. || Dragichna]
 scripsi, Dragihna B, Dragiena V || 10 Vuraniam] scripsi, Vraniam B, Vuraneam
 V codd. || 11 Gradichna] scripsi, Gradigna codd. || 12 Urosci] scripsi, Borosci
 codd. || 13 transposuerunt] transportaverunt V || 14 iratus iussit] tr. B || nepotes]
 nepotem V || privari] privare V || 15 Gradichna] Dragihna B || 16 Pirogordi]
 Pirigordi B || 19 Uroscius] scripsi, Borosius B, Boroscus V || 20 Gradichna] scripsi,
 Gradigna codd. || congregantes] congregatem B || 22 qui] hoc post add. V ||
 Gradichna] scripsi, Gradigna codd. || 25 in] om. V || Cermenizam] Cermeniza V ||
 Gradichna] scripsi, Gradigna codd.

- влада и да свакодневно јача и расте љубав свих народа према њему, потакнут завишћу и плашећи се да народ земље овога искрено не заволи и да он случајно не изгуби краљевство, наредио је да се син краља Владимира ухвати, и после је и
- 5 Драгила бацио у тамницу. А Драгихна се са своја четири сина Првошем, Грубешом, Немањом и Сирком спасао и побегао у Драч. А када је чуо да су му брат и нећаци утамничени, и сам је отишао у Драч. Потом је војвода Пиригеоргије са Градихном и Драгихном сакупио народ и велику војску и
- 10 дошли су и заузели земљу све до Врањине и све до Бара, али пошто је војвода желео да иде у Цариград, Градихна је оставио свог нећака Уроша у Облику да чува утврђење и одвели су војводу све до Драча. У међувремену, краљ Ђорђе је у бесу наредио да Драгило и Михаља, његови нећаци, буду
- 15 лишени очињег вида и због тога га је Градихна са својим братом напао. Потом је војвода Пиригеоргије отишао у Цариград и дошао је други војвода у Драч, кир Алексије од Кондостефана. У међувремену је краљ Ђорђе сакупио војску и дошао и опсео Облик. Урош се пак са својима храбро
- 20 бранио. А војвода кир Алексије, када је за то чуо, са Градихном и са братом сакупио је војску и они су заједно кренули на краља. Пошто је краљ био омрзнут у народу, није било никога ко би му јавио да је војвода са Градихном и војском дошао. И напали су њихов логор и убили су и ранили многе и натерали
- 25 их у бег. А краљ се спасао и побегао у Црмницу. И војвода након што је онога натерао у бег, оставио је Градихну са војском

et ipse reversus est Dyrrachium. Tunc, quia propter tribulationes et bella terra iam deserta erat et cotidie magis magisque dessolabatur, rebellavit Decatarus et postea tota terra regis Georgii. At Gradichna cum suis coepit comprehendere terram et persequi regem, alia
 5 autem ex parte Rassani eum persequabantur. Rex autem cum suis per montana et per silvas huc illuc fugiens latitabat. Praeterea videns rex undique persecutionem sibi accidere, nesciens quid ageret, intravit in castellum quod Obolon dicitur. Tunc Gradichna obtinuit terram usque Cattarum praeter castellum quo rex
 10 tenebatur. Inter haec dux venit in Scodarim et Gradichna misit ad eum ut quantocius veniret quatenus caperet castellum et regem. Qui veniens cum exercitu obsederunt castellum. Tunc hii, qui amici et proximi regis esse videbantur et qui edebant panem eius, levaverunt contra eum calcaneum suum et alii de foris, alii de
 15 intus, castellum tradiderunt et regem duci kiri Alexio, quem dux comprehendens duxit secum Dyrrachium. Inde vinculatum et cum custodibus misit Constantinopolim, ubi mortuus est in custodia.

XLVI Post haec populi congregantes se constituerunt regem
 20 Gradichnam, qui accepto regno coepit regere populum cum omni iustitia. Erat sane vir timens ac diligens Deum, pius et misericors, viduarum et orphanorum protector atque defensor et in omnibus actibus suis omni bonitate praecipuus. Praeterea hi, qui dispersi erant per regiones et provincias et in Apulia, audientes vitae eius
 25 bonitatem, reversi sunt ad loca sua et ad patriam suam. Et

---

2 terra iam] terrarum B || 3 Decatarus] *scripsi*, Decatarus V, Dechatarum B || 5 Rassani] Radassani B || persequabantur] prossequabantur B || 7 persecutionem] persecutiones B || 8 accidere] accedere V || quod] qui V || 9 Gradichna] *scripsi*, Gradigna *codd.* || 11 Gradichna] *scripsi*, Gradigna *codd.* || caperet] caperent V || 14 levaverunt] sevaverunt B || 15 foris] et *post add.* B || 21 Gradichnam] *scripsi*, Gradignam *codd.* || 22 iustitia] custodia B || 25 Apulia] *scripsi*, Apulea B, Apulca V

- и сам се вратио у Драч. Тада, пошто је због немира и ратова земља већ била разорена и свакодневно је све више пустела, Котор се дигао на устанак, а након тога и цела земља краља Ђорђа. И Градихна је са својима кренуо да осваја земљу и
- 5 прогони краља, али су га Рашани прогонили са друге стране. А краљ је пак са својима бежао којекуда преко брда и шума сакривајући се. Осим тога, краљ, видећи да му одасвуд прети опасност, не знајући шта да ради ушао је у утврђење Жабљак. Тада је Градихна заузео земљу све то Котора, осим утврђења
- 10 где се налазио краљ. У том је војвода дошао у Скадар и Градихна је послао гласника код њега да што пре дође да заузме утврђење и зароби краља. А он је дошао са војском и заузео утврђење. Тада су се ови, који су били краљеви пријатељи и рођаци и који су јели његов хлеб, подигли против
- 15 њега и издали су утврђење како они споља, тако и они изнутра, и предали су краља војводи кир Алексију, кога је он заробио и одвео са собом у Драч. Одатле га је везаног, под стражом, послао у Цариград, где је у затвору умро.
- 20 XLVI А потом се народ сакупио и Градихну су прогласили за краља, који је, након што је примио краљевство, почео да влада народом са највећом правичношћу. А био је доиста човек који се плашио Бога и љубио га, побожан и милостив, заштитник и бранилац удовица и сирочади, и у
- 25 свим својим делима изузетан по својој доброти. Осим тога, ови, који су били раштркани по областима и провинцијама и у Апулији, чувши за

- repleverunt et habitaverunt terram, quae iam quasi dextructa et desolata manebat. Sustinuit quoque rex Gradichna diebus regni sui multas insidias et persecutiones iniuste a malis hominibus, sed ex omnibus eripuit eum Deus. Expletisque XI annis in regno ingressus
- 5 est viam cunctorum et dormivit cum patribus suis in pace. Sepultus est honorifice et cum magnitudine in monasterio sanctorum martyrum Sergii et Bachi manibus filiorum suorum Radoslavi knesii, Ioannis et Bladimiri.
- 10 XLVII Post haec Radoslavus knesius perexit ad imperatorem Hemanuelem et benigne ab eo susceptus est deditque ei totam terram dominandam eamque regendam, sicut tenuit pater eius. Postea knesius Radoslavus veniens ab imperatore coepit tenere et dominari terram cum fratribus suis. Post haec surrexerunt
- 15 quidam maligni qui antiqui inimici fuerunt et rebellaverunt ei et adduxerunt Dessam filium Urosci et dederunt ei Zentam et Tribuniam. Radoslavo autem et fratribus eius remansit maritima regio ac civitas Decatarum usque Scodarim et indesinenter non desinebant dimicare et proeliare contra filium Urosci et contra
- 20 ceteros inimicos quatenus terram, quae eis rebellaverat, valerent acquirere et eam quam dominabantur viriliter defendere etc.

---

2 quasi] et *post add. B* || 3 Gradichna] scripsi, Gradigna *codd.* || 8 Radoslavi] scripsi, Radaslavi *codd.* || 11 Radoslavus] scripsi, Radaslavus *corr.* || 14 Radoslavus] scripsi, Radaslavus *codd.* || 15 dominari] dominare *V* || terram] terrae *B* || 17 Urosci] scripsi, Uroki *B*, Urossi *V* || 18 Radoslavo] scripsi, Radaslavuo *B*, Radaslavo *V* || 20 Urosci] scripsi, Uroki *B*, Urossi *V* || 22 quam] cui *B* || dominabantur] dominabant *V* || etc.] *om. B*

доброту његовог живота, вратили су се у свој крај. И испунили су и населили земљу која је већ била скоро уништена и напуштена. Краљ Градихна је у време свог краљевања доживео многе заседе и прогоне злих људи, али
 5 Бог га је свих спасао. Када је на власти испунио једанаест година, ступио је на пут свих и уснуо је са својим очевима у миру. Сахрањен је са свим почастима и величанствено у манастиру светих мученика Сергија и Вакха рукама својих синова: кнеза Радослава, Јована и Владимира.

10

XLVII   Потом је кнез Радослав отишао код цара Манојла и он га је добростиво примио и дао му је целу земљу да њоме влада и управља, као што је њоме управљао његов отац. Потом се кнез Радослав вратио од цара и почео је да
 15 влада земљом заједно са својом браћом. Затим су се дигли неки зли људи који су били његови стари непријатељи и побунили су се против њега и довели су Десу, Урошевог сина, и дали су му Зету и Травунију. А Радославу и његовој браћи остала је приморска област и град Котор све до Скадра и
 20 непрестано су се борили и ратовали са Урошевим сином и другим својим непријатељима настојећи да освоје земљу која се побунила и успешно одбране ону у којој су владали итд.

25

30